

Rettsbok

for

Toten herreds.....rett

Hovedforhandling

År 19 89 den 22. mai ble rett holdt på Stange skole,
2857 Skreia.

Rettens formann: Sorenskriver Kåre Gåsvatn.

Skjønsmenn:
~~NR 2857/88:~~
1. Tdl. fylkesagronom Hans Kr. Dahl, Gjøvik,
2. Gardbruker Sigurd Ile, Øyer,
3. Fylkesskogmester Hans Bjaanes, Nordre Toten,
4. Byggm. Gustav Sollien, Vardal
5. ~~og~~ Gardbruker Asbjørn Kleiven, Eina (fast varamann)
som alle har avgitt forsikring før.

Protokollfører: Rettens formann.

Sak nr.: 10/1988 B

Saksøker: Østre Toten kommune
v/ordføreren

Prosessfullmektig: Adv. Elling Follestad, Gjøvik.

Saksøkt: Div. grunneiere og rettighetshavere i
Østre Toten kommune.

Prosessfulmektig: 1. Adv. Knut Lassen, Oslo som representerer ^{S Dok}
alm.loddene og div. grunneiere (jfr. dok. 3) ²⁹ⁿ⁻⁵
2. Adv. Øistein Schjønby, Andenes, som rep. div.
hytteeiere m.v (jfr. dok. 5) ^{Dok 35 n. 4}

Saken gjelder: Ekspropriasjonsskjønn til vannverksformål.

Ar 1989 den 18. oktober ble rett satt på ny på sorenskriverkontoret i Gjøvik for avhjemling av skjønn.

Til stede: Bare rettens medlemmer, samt varsaannen Asbjørn Kleiven. Sistnevnte deltok ikke under behandlingen.

Etter forutgående rådslagning og stemmegivning for lukkede dører ble det avsagt sådant

S K J Ø N N :

I.

INNLEDNING.

29. august 1988 begjærte advokat Follestad på vegne av Østre Toten kommune avholdt skjønn overfor grunneiere og rettighetshavere om erverv av nødvendige rettigheter for:

- a. å ta ut vann fra Skjepsjøen til vannverksformål.
- b. å opprettholde tidligere reguleringer av Fiskelausen og Skjepsjøen til vannverksformål.
- c. å klausulere Skjepsjøens nedbørsfelt til vannverksformål.

Ved brev av 8. juni 1988 fra fylkesmannen til advokat Follestad fikk Østre Toten kommune ekspropriasjonstillatelse og tillatelse til å påstevne skjønn ved allemannsstevning. Tillatelsen har denne ordlyd:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 §§17 og 18 samt bemyndigelse gitt ved rundskriv T-20/83 fra Miljøverndepartementet tillates Østre Toten kommune å ekspropriere de rettigheter som anses nødvendige for uttak av vann, avståelse av grunn og rettigheter forøvrig for å kunne drive vannverk med Skjepsjøen som uttakskilde.

Videre tillates å kunne pålegge nødvendige servitutter i Skjepsjøens nedbørsfelt for å sikre vannet mot forurensninger.

Det vises forøvrig til søknad av 4. desember 1986 fra advokat Elling Follestad p.v.a. Østre Toten kommune samt senere korrespondanse i sakens anledning.

Tillatelsen gjelder:

- A. Rett til å ta ut inntil 74 l/s vann fra Skjepsjøen som årsmiddel.
- B. Rett til å regulere Fiskelausen og Skjepsjøen innenfor de samme reguleringshøyder som til nå har vært praktisert.
- C. Rett til å erverve eksisterende reguleringsanlegg for Fiskelausen og Skjepsjøen samt nødvendige rettigheter for restaurering, -'evt. også nyanlegg.
- D. Rett til å pålegge servitutter i Skjepsjøens nedbørsfelt, kfr. søknadens bilag 12 med kart over nedbørsfeltet samt bilag 13 med oppgave over kjente rettighetshavere i Skjepsjøens nedbørsfelt.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

Angående tillatelsens pkt. A:

I forbindelse med uttaket forutsettes fastsatt et manøvreringsreglement for vann til Slukelva, - herunder fastsettelse av en akseptabel minstevannføring. Medmindre partene blir enige om noe annet, overlates dette til ekspropriasjonsskjønnet.

Angående tillatelsens pkt. B:

Regulering av Fiskelausen og Skjepsjøen skal skje i henhold til de fastmerker som ble etablert sommeren 1986 og som eksisterende dammer er innmålt i forhold til.

Angående tillatelsens pkt. C:

Ved restaurering eventuelt nyanlegg av reguleringsdammene skal detaljerte planer forelegges Norges vassdrags- og energiverk til godkjennelse før planene blir iverksatt.

Østre Toten kommune plikter forøvrig ved iverksettelse av slike planer som her er nevnt, - i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter, - å dra omsorg for at anleggene virker minst mulig skjemmende i terrenget. Kommunen har plikt til forsvarlig opprydding av anleggsområdene og dette må være ferdig senest 1 år etter at vedkommende anlegg er tatt i bruk.

Overholdelse av disse bestemmelser er undergitt offentlig tilsyn, kfr. søknadens vedlegg 4. Utgiftene med dette dekkes av kommunen.

Generelt gjelder at anleggsarbeider skal utføres slik at de blir til minst mulig ulempe for grunneiere.

Erstatning for videre vedlikeholdsarbeider fastsettes i mangel av minnelig overenskomst for hver gang ved rettslig skjønn på kommunens bekostning.

Andående tillatelsens pkt. D:

Ved pålegging av servitutter i nedbørfeltet for sikring av vannkvaliteten, er disse framkommet etter forhandlinger mellom kommunen og Statens Institutt for Folkehelse - SIFF og lyder:

I

I Skjepsjøens nedbørsfelt forbyes:

- a) sprøyting med plantevernmidler - pesticider - uten at disse er særskilt godkjent av SIFF (Statens Institutt for Folkehelse),
- b) gjødsling av skog - uten at dette er særskilt godkjent av SIFF,
- c) å etablere stasjonære barkeanlegg eller barkdepoer,
- d) å føre opp nybygg, eller gjenoppbygg etter brann eller foreta påbygg uten særskilt godkjennelse av SIFF,
- e) utleie/utlån av hytter til andre enn slekt og venner,
- f) stevnearrangementer og organisert leirslagning, herunder militærøvelser, uten særskilt tillatelse av Østre Toten helseråd,
- g) å sette opp campingvogn/telt nærmere enn 100 m fra Skjepsjøen eller dens tilførselsbekker,
- h) bruk av vannklosett hvor avløpet ikke er ført ut av nedbørsfelt,
- i) å slippe gråvann (vann fra oppvask, klesvask og personlig hygiene) ut i Skjepsjøen eller dens tilførselsbekker.

II

I området angitt på vedlaete kart, datert 12.07.1982, forbys bruk av beboelseshus og hytter med mindre det er innstallert biologiske klosetter, h.h.v. boligmodell eller hyttemodell, eller hvor avløp fra vannklosett er ledet ut av Skjepsjøens nedbørsfelt. (Jfr. pkt. I, i).

III

I (på) Skjepsiden forbys:

- a) isfiske
- b) gjødsling av sjøen for opphjelp av fiske,
- c) bading,
- d) motorferdsel av alle slag, bortsett fra i forbindelse med løypepreparering og tømmertransport, begge deler langs land,
- e) bruk av båt for andre enn de som disponerer bebygget tomt ved Skjepsjøen eller dens umiddelbare nærhet.

Endel utfyllende kommentarer til enkelte av servituttbestemmelsene er senere gitt av SIFF, kfr. vedlegg til nærværende tillatelse, side 13 og 14.

For øvrig vises til søknadens bilag 16 hvor det bl.a. er påpekt at ved prinsippgodkjenning av vannverket forutsettes etablering av en renovasjonsordning for bebyggelsen og at denne ordningen skal godkjennes av helsrådet.

Angående ekspropriasjonsskjønn - Stevning til skjønn - Bekjentgjøring.

1. Skjønn må være begjært innen ett år fra tillatelsen er gitt, ellers faller den bort, jfr. lov om vassdragene § 130. 2.
2. Stevning til ekspropriasjonsskjønn skal skje i samsvar med skjønnslovens bestemmelser. Da det er usikkert om søkeren har full oversikt over alle berørte interesser skal det i tillegg stevnes til skjønn på den måte som er foreskrevet i lov av 9. juli 1851 om visse almenningssaker, jfr. lov om vassdragene § 130. 4.

Kfr. for øvrig også søknadens pkt. VI som gjelder allemannsstevning.

3. Kommunen skal sørge for at berørte grunneiere innen beskyttelsessonen og ved anlegg utenfor disse (dammer, vannbehandlingsanlegg, ledningstraseer) samt grunneiere langs Slukelva/Lenaelva gjøres kjent med nærværende tillatelse.

Begrunnelse for avsjørelsen m.m.

Skreia Vannverk baserer sin drift idag på en midlertidig godkjenning som varer fram til 31.12.1989. I brev av 30.05.1984 har SIFF stilt følgende betingelser for denne midlertidige godkjenningen:

- "1. Klausuleringen av nedbørfeltet gjennomføres etter de forutsetninger som det er oppnådd enighet om.
2. Utedoer skiftes ut med formuldingstoalletter etter oppsatt plan.
3. Driften av vannverket gjennomføres etter SIFF's "Orientering om driftskontroll".

Om forurensningspotensialet på Skjepsjøen øker eller om ny drikkevannsfaglig erkjennelse skulle tilsi behov for mer omfattende vannbehandling, kan planlegging av slik behandling kreves igangsatt i godkjenningsperioden."

P.g.a. at vannkvaliteten i Skjepsjøen må sies å være godt egnet til drikkevannsforsyning, synes det å være på det rene at Skjepsjøen vil peke seg ut som en av hovedkildene for vannforsyningen i kommunen i overskuelig framtid (forutsatt gjennomføring av nødvendige sikringstiltak og hensiktsmessig vannbehandling). I tillegg vil en vurdering av vassdragets kapasitet, dvs. Fiskelausen/Skjepsjøen og allerede foretatte investeringer i forbindelse med Skreia Vannverk peke i samme retning.

Det er dessuten vedtatt i kommunestyremøte den 25.05.1987 at Skjepsjøen vil bli en av hovedvannforsyningskildene for Østre

Toten kommune, - dette som et ledd i den videre vannverksutbyggingen i kommunen (alt. K6 med delalternativ B3 som første utbyggingstrinn).

Utredninger foretatt av konsulentfirmaet Elliot Strømme A/S og senere Østlandskonsulent A/S konkluderer også med at Skjepsjøalternativet vil være den teknisk/økonomiske beste løsningen (i kombinasjon med alternativet Bergsjøen).

De restriksjoner som pålegges i vannkildens nedbørsfelt er fastlagt i samarbeid med helsemyndighetene (SIFF), kfr. søknadens bilag 14.

Utbyggingen av en sikker vannforsyning er en betydningsfull sak for Østre Toten kommune, og de samfunnsinteresser som ivaretas ved å få løst vannforsyningsspørsmålet på best mulig måte, antas langt å overgå de interesser som blir skadelidende som følge av nærværende tillatelse.

Det er innkommet til dels mange uttalelser/protester mot de inngrep som omfattes av den foreliggende søknad, - også mot den utbygging som det videre er lagt opp til ifølge den vedtatte hovedplan.

Fylkesmannen har funnet det nødvendig å kommentere enkelte av disse uttalelser/protester, - særlig de av prinsipiell karakter.

Av hensiktsmessighetsgrunner følger dette tillatelsen som eget vedlegg.

Forøvrig er alle innkomne uttalelser/protester som er avgitt i sakens anledning beholdt ved fylkesmannens kontor (arkiv), - eksklusive de som har fulgt søknaden.

Vedlagt følger 5 eksemplarer av tillatelsen m/vedlegg.

Det forutsettes at søkeren går gjennom vedlagte adresseliste, og at tillatelsen m/vedlegg blir ekspedert videre til grunneiere/rettighetshavere eller andre som eventuelt måtte fremsette spesielt ønske om det og/eller som synes uteglemt.

Denne saken kan påklages av sakens parter til Miljøverndepartementet innen 3 uker fra meddelelse om avgjørelsen er mottatt, jfr. forvaltningslovens § 28 f.f. Eventuelle klager skal begrunnes og sendes Fylkesmannen i Oppland.

Det har budt på problemer både for advokat Follestad og for retten og bringe på det rene navn og adresse på alle grunneiere og rettighetshavere som blir berørt. Skjønnnet er påstevnet som allemannsstevning slik at samtlige berørte er lovlig stevnet.

Skjønnnet omfatter i alt 130 takstnummer.

Advokat Knut Lassen, Oslo, representerer A0, A1, A8, A10, A16, A17, B1-3, B5, C3, C6, C19, C30-35, C35A, C36-39, D20-25.

Advokat Øystein Schønsby, Lena, representerer de øvrige takstnummer som har prosessfullmektig.

Saksforberedende møte ble avholdt 13. desember 1988 på Stange skole i Skreia.

Hovedforhandling ble avholdt på Stange skole med påfølgende befaring 22.- 25. og 29. og 30. mai 1989. Prosedyre ble avholdt i rettssalen på sorenskriverkontoret i Gjøvik 29. - 31. august d.å. Det er avholdt fire skjønnekonferanser inklusive avhjemlingen av skjønnnet.

På grunn av skjønnets omfang har varamannen gardbruker Asbjørn Kleiven deltatt under skjønnbehandlingen med unntak av avhjemlingen av skjønnnet.

Det er avhørt vitner og parter slik det fremgår av rettsboken. Tre av vitnene var sakkyndige vitner - hydrologer. For øvrig har de som blir berørt av skjønnnet fått anledning til å uttale seg under befaringen og ellers under hovedforhandlingen. Videre er det foretatt omfattende dokumentasjon i saken slik rettsboken viser.

Advokat Follestad har nedlagt slik

P å s t a n d :

1. Skjønnnet fremmes.
2. Det foretas hevning som angitt i de spesielle skjønneforutsetninger m.v.
3. Taket nr. C-24, Walter Rynning tilpliktes å dekke egne omkostninger for juridisk bistand med kr. 9.237,- i anledning ekspropriasjons-søknadens behandling og således betale Ø.T. kommune beløpet.

Advokat Lassen har nedlagt slik

G e n e r e l l   p å s t a n d :

1. Skjønnretten fastsetter den minstevassføring som saksøkeren skal avgi til 50 l/s.
2. Skjønnretten fastsetter mangøvreringsreglement i overensstemmelse med utkast utarbeidet i betenkning av 12. juli 1969 fra Hydrologiservice A/S.
3. De saksøkte tilkjennes full erstatning for alle skader og ulemper de påføres på grunn og rettigheter i forbindelse med klausuleringen av Skjepsjøen og Fiskelausen og opprettelsen av Østre Toten kommunes vassverk.
4. De saksøkte tilkjennes erstatning for utgifter til teknisk og juridisk bistand.

Videre har han lagt ned særskilte påstander for de enkelte takstnummer og påstandene vil bli gjengitt under disse.

Advokat Schønsby har nedlagt slik

P å s t a n d :

1. Erstatning kreves for det økonomiske tap som eierne påføres ved ekspropriasjonen.
2. Det tilkjennes erstatning for utgifter til juridisk bistand.

Videre har han nedlagt slik

P å s t a n d :

1. Erstatning for verdiforringelse for alle mine parter som er hytteeiere rundt Skjepsjøen, Myrsjøen og Rønningen.

Verdiforringelsen inntrer på grunn av de nedlagte forbud i forbindelse med vannverksutbyggingen.

2. Erstatning for tapte utbyggingsmuligheter på tomtene til takstnummerene

C3 - Grete Glemmestad, 2850 Lena

C3B - Fru Glemmestad Bollum og Bollum, og

D26 - Ingjerd Hole.

3. Erstatning for tapt mulighet til gjenoppbygging etter brann og erstatning for tapt mulighet til påbygging nedlegges ikke. Det forutsettes at dette inntas i skjønnsforutsetninger slik som gjort ved advokat Follestads siste prosesskrift.

Advokat Follestad har utarbeidet alminnelige skjønnsforutsetninger som gjengis i sin helhet.

ALMINNELIGE SKJØNNSFORUTSETNINGER.

I.

Med hjemmel i vassdragslovens §§ 17 og 18 samt ekspropriasjonstillatelsen av 8. juni 1988 fra fylkesmannen i Oppland, erverver Østre Toten kommune rett til

- A. å ta ut vann med inntil 74 l/sek. i årsmiddel fra Skjepsjøen,
- B. å regulere Fiskelausen og Skjepsjøen innenfor de samme reguleringshøyder som disse vannene til nå har vart regulert, nemlig:

- Fiskelausen: 2,25 m., d.v.s. mellom 710,15 og 707,90 i NGO's høydesystem.
- Skjepsjøen : 2,00 m., d.v.s. mellom 456,86 og 454,86 i NGO's høydesystem.

II.

I og med ervervet av rettighetene som nevnt under pkt. I, forplikter Østre Toten kommune seg til å sørge for en vannføring på minst 20 l/sek. der utløpet fra renseanlegget til Totenåsen Pleiehjem kommer ut i Slukelva.

III.

Med hjemmel som nevnt under pkt. I, erverver Østre Toten kommune rett til å forby i:

1. Skjepsjøens nedbørsfelt:

- a. Sprøyting med plantevernsmidler - pesticider - uten at disse er særskilt tillatt av godkjenningsmyndigheten for vannverk (p.t. SIFF). Dog tillates bruk av glyfosat (i h.t. de forøvrig gjeldende regler).
- b. Gjødsling, dog slik at følgende tillates (i h.t. de øvrige gjeldende regler):
  - Punktgjødsling ved skogplanting
  - Gjødsling av skogarealene inntil en gang hvert 8. år, dog slik at ikke mer enn 1.000 mål av Skjepsjøens nedbørsfelt gjødsles samme år.
  - Kunstgjødsling av kulturbeite på setervoller.
- c. Å etablere stasjonære barkanlegg eller barkdepoter.
- d. Å føre opp nye bygg.

Innenfor et belte på 100 m. fra Skjepsjøen kan heller ikke påbygg på eksisterende hytter eller gjenoppbygging etter brann skje uten etter særskilt tillatelse fra godkjenningsmyndigheten for vannverk (p.t. SIFF).

- e. Utleie/utlån av hytter til andre enn slekt og venner.
- f. Stevnearrangementer og organisert leirslagning, herunder militærøvelser, uten etter tillatelse av kommuneløgen i Østre Toten.
- g. Å sette opp campingvogn/telt nærmere enn 100 m. fra Skjepsjøen eller dens tilførselsbekker.
- h. Å bruke vannklosett hvor avløpet ikke er ført ut av nedbørsfeltet.
- i. Å slippe gråvann (vann fra oppvask, klesvask og personlig hygiene) ut i Skjepsjøen eller dens tilførselsbekker.
- j. Bruk av hytter og beboelseshus i området angitt på kart datert 12.7.1982, med mindre det er installert biologiske klosetter, h.h.v. boligmodell eller hyttemodell.

Biologiske klosetter er utlevert de berørte.

Kr. 1.000,- er utbetalt de berørte hytteeiere for montering m.v.

2. (på) Skjepsjøen:

- a. Isfiske
- b. Gjødsling av sjøen for opphjelp av fiske.
- c. Bading.
- d. Motorferdsel av alle slag, bortsett fra i forbindelse med løypepreparering og tømmertransport, begge deler langs land.
- e. Bruk av båt for andre enn de som disponerer bebygget tomt ved Skjepsjøen eller dens umiddelbare nærhet.

IV.

Skjønnsretten fastsetter erstatninger for alle erstatningsbetingende skader og ulemper som rettighetservervet nevnt under pkt. I, jfr. pkt. II og klausuleringene nevnt under pkt. III betinger for den enkelte saksøkte, bortsett fra forhold som blir holdt utenfor eller utsatt i h.t. spesielle skjønnsforutsetninger eller i h.t. skjønnsrettens egen avgjørelse.

Erstatningsfastsettelsen for klausulering i h.t. III, 1 d, 2. ledd, utsettes inntil brann måtte ha skjedd eller påbygg måtte være aktuelt på den enkelte eiendom.

V.

Rettighetene nevnt foran erverves fra 1.1.1990.

Erstatningsoppgjør skjer eventuelt direkte til den enkelte saksøker eller i samsvar med skjønnslovens §§ 53 og 57.

VI.

Disse alminnelige skjønnsforutsetninger forbeholdes supplert/ endret i den utstrekning det finnes nødvendig under sakens gang, likesom det forbeholdes satt opp spesielle skjønnsforutsetninger forhold til den enkelte saksøkte.

Kravet til minstevannføring under II var i forslaget opprinnelig satt til 2 l/s. Det er hevet til 20 l/s. Det er ikke kommet innvendinger mot disse skjønnsforutsetninger bortsett fra at advokat Lassen som nevnt i hans påstand foran krever minstevannføringen satt til 50 l/s.

På bakgrunn av de opplysninger som er kommet i saken, herunder - de hydrologiske utredninger, vitneforklaringer fra tre hydrologer finner retten at en minstevannføring på inntil 20 l/s er tilstrekkelig. Retten har her også hatt for øye at kommunen nå har vedtatt at Mjøsa skal være den andre vannkilden.

Manøvreringsreglementet er unødvendig å fastsette som eget reglement idet det er tatt inn i de alminnelige skjønnsforutsetninger slik de foreligger ved advokat Follestad's prosessskrift av 25.09.89 og retten legger dette til grunn.

Advokat Follestad har utarbeidet spesielle skjønnsforutsetninger for enkelte takstnummer. Disse blir gjengitt under de respektive takstnummer og lagt til grunn for skjønnet.

De berørte parter kan deles inn i fire hovedgrupper:

1. Grunneiernes forhold til reguleringene. Spørsmålet er her om grunneiere nå kan kreve erstatning ved at rettighetshaverne til reguleringsrettene i Skjepsjøen har overdratt disse til kommunen til vannverksformål.
2. Grunneiere med rettigheter til å ta vann fra Slukelva.
3. Fritidseiendommer (hytter og setrer) og en boligeiendom - klausulering.
4. Skogeiendommer - klausulering m.v.

II.

PARTENES ANFØRSLER M.V.

Partene er i hovedtrekk enige om de erstatningsrettslige prinsipper som skal legges til grunn. Erstatningene skal fastsettes med hjemmel i vederlagsloven av 6. april 1984.

Ved anvendelsen av vederlagsloven skal det legges til grunn at det foreligger krav på full erstatning for det økonomiske tap som inngrepene har medført, jfr. prinsippet i Grunnloven prgr. 105.

Fastsetting av vederlaget skal skje på det tidspunkt skjønnet avhjemmes, jfr. lovens prgr. 10.

Etter prgr. 4 skal verdsettelsen skje på grunnlag av salgsverdien eller bruksverdien dersom denne er størst. Når det gjelder fritidseiendommene (hytter og setre) antas salgsverdien å være større en bruksverdien, slik at reduksjonen i salgsverdien blir å legge til grunn for vurdering av tapene. For jordbrukseieendommene antas bruksverdien å være størst og her kan det tilføyes at når det gjelder almenningene er disse ikke gjenstand for salg.

For øvrig er partene enige om at retten kan benytte det såkalte differanseprinsipp ved vurderingen av erstatningen slik det er kommet til uttrykk i den såkalte "Sandefjord-kjennelsen" gjengitt i Rt. 1976 s. 1507 og flg. Dette innebærer at man vurderer eiendommene før og etter inngrepet når erstatningene fastsettes. For øvrig har partene naturlig nok noe ulikt syn når det gjelder omfanget av erstatningsplikten og størrelsen av erstatningene.

Advokat Follestad har anmodet om at det bare

fastsettes engangserstatninger.

Skjønnnet omfatter Skjepsjøens nedbørsfelt og Slukelva som går fra Skjepsjøen til Lenaelva. Det er enighet om at grunneiere langs Lenaelva fra Slukelva til Mjøsa har rett til å kreve skjønn dersom de mener at de på grunn av ekspropriasjonen påføres skade.

Retten tar så for seg behandlingen av erstatningsspørsmålene for de fire grupper av berørte som er nevnt foran.

1. Erverv av reguleringsrettighetene i Fiskelausen og Skjepsjøen - takst nr. A0 - almenningsloddene nr. 3, 4 og 5.

For takst nr. A1, Tove Taraldrud, Kjølseth, gnr. 53 bnr. 7 med flere har advokat Lassen opprinnelig lagt ned som påstand 3 krav om erstatning for reguleringsrettene og påstand 4 krav om erstatning for tap av fritt vann. Det er inngått avtale mellom Taraldrud og kommunen om at eventuell erstatning for reguleringsretten tilfaller almenningsloddene 3, 4 og 5 - takst h.h.v. B1, 2 og 3. Videre ble det opprettet et eget takstnummer for dette krav, nemlig A0.

Allerede på 1700-tallet var det foretatt oppdemninger av Skjepsjøen og vistnok også av Fiskelausen. Formålet med oppdemningen var å skaffe vann til industriell virksomhet - mølle, sagbruk og brennerivirksomhet.

Demningen og damrettighetene ble skyldsatt 28. november 1904. Skyldsetningen gjaldt følgende demninger:

1. Fiskelausdemningen,
2. Svartputtdemningen,
3. Veltfiskelausdemningen,
4. Skjepsjødemningen.

Ved skjøte av 10. mars 1904 overdro Klara Kjølseth

demningene og rettighetene i Skjepsjøen og Fiskelausen med tilhørende rettigheter til damfeste og oppdemning til Kvernum Brug på nærmere angitte vilkår.

Ved avtale mellom A/S Kvernum Brug og A/L Skreia Vannverk av 25. november 1952 ble rettighetene overdratt til vannverket. Etter avtalen har verket rett til å utta nødvendig vann fra Slukelva til dekning av vann til husholdning, gårdsbruk og industri. Vann til jordvanning kunne ikke tas uten i samråd med bruket.

Avtalen gjaldt inntil ny avtale ble inngått mellom partene 14. desember 1960 og ny avtale igjen ble inngått 28. april 1977. I avtalen av 1960 og 1977 har vannverket rett til å ta ut vann til husholdning, gårdsbruk, industri og jordvatning samt hagevatning og avtalen av 1977 omfatter også vann til industriformål. I skjønnsbegjæringen er det opplyst at reguleringsrettighetene har vært disponert av Landheim Veveri A/S og Moelven Kvernum bruk A/S. Skreia Vannverk A/L har siden 1953 tatt ut vann fra vassdraget til vannverksformål, og blant annet betalt de nevnte selskaper for bruk av reguleringene. Østre Toten kommune har videre inngått avtale med de to selskaper, slik at disse ikke er stevnet som parter i skjønnet.

Partene er enige om at etter gjeldende rett kan en som har ervervet reguleringsrettighetene til damfeste og vannuttak til et bestemt formål ikke uten videre overdra disse til et annet formål uten at den opprinnelige eier har krav på erstatning med mindre det foreligger slik passivitet at kravet må anses bortfalt, jfr. dommer i Rt. 1962 s. 162, 1965 s. 272 og 1140.

Advokat Follestad har anført at det nå ikke kan gjøres noe krav gjeldende mot kommunen som har overtatt rettighetene. Rettighetene er omsatt en rekke ganger og vannet har siden 1953 vært brukt av Skreia Vannverk til alminnelig vannforsyning. Da rettighetene ble overdratt til Skreia Vannverk i 1952 ble det ikke gjort noe krav gjeldende og kravet er først oppstått nå under skjønnet. Det foreligger således en passivitet i over 36 år som utelukker erstatningskrav.

Advokat Lassen har i det vesentlige anført at Skreia Vannverk står i en annen stilling enn kommunen. En flerhet av abonnentene hadde almenningsrett og det ble ikke foretatt noen klausuleringer i forbindelse med at Skreia Vannverk overtok rettighetene. Det forelå da ingenting å erstatte og almenningene hadde ikke grunnlag for å gripe inn. For øvrig påberopte han seg de foran nevnte dommer.

Retten er kommet til at almenningsloddene ikke har krav på erstatning i forbindelse med overdragelsen av rettighetene til kommunen. Almenningsloddene har ikke større grunn til å gjøre innvendinger mot overdragelsen av rettighetene nå enn de hadde i 1952. Med den passivitet som her er utvist i over 36 år antas et eventuelt krav på erstatning å være bortfalt.

Påstand og erstatning.

Erstatning for tapte reguleringsrettigheter kr. 0,-

2. Eiendommer som grenser til Slukelva - takst nr. A1-25.

For en del eiendommer langs Slukelva er det satt fram krav om erstatning for avlingstap og skade på fiske, idet vannføringen påstås å bli så liten etter inngrepet at skade oppstår. I tillegg til dette er det for ett takstnummer framsatt ytterligere erstatningskrav.

Advokat Follestad har anført at med den minstevannføringen på 20 l/s og med spesielle skjønnsforutsetninger om tilstrekkelig vann til "rotbløyte" vil det ikke oppstå noen skade. Forholdet i elva med hensyn til vannføringen vil bli bedre enn før inngrepet med de foranstaltninger som nå settes i verk.

Advokat Lassen har som nevnt foran anført at en minstevannføring på 20 l/s og skjønnsforutsetningene om "rotbløyte" ikke er tilstrekkelig til å unngå skade på fiske og avling. Når det gjelder avling viser han til utredningen fra Hydrologiservice A/S av 12. juli d.å. s. 6. og 7. Med hensyn til fiske må retten også legge vekt på verdien av de rekreasjonsmuligheter som fiske gir. Også dette skal erstattes.

Retten skal bemerke at med den minstevannføring som er fastsatt og med de spesielle skjønnsforutsetninger angående "rotbløyte" er det ikke påregnelig at det oppstår skade på avling og/eller fiske.

Det er forøvrig få opplysninger om at det drives fiske i Slukelva bortsett fra at eieren av takst nr. A8 Birger Aasen har forklart for retten at han av og til fisket seg en ørret i elva.

Etter dette fastsettes det ingen erstatning for avlingstap og skade på fiske.

Til de enkelte takstnummer her bemerkes:

Takst nr. A1 - gnr. 53 bnr. 7 m.fl., Kjølseth, eier
Tove Taraldrud.

Spesiell skjønnsforutsetning:

Etter konkret - fortrinnsvis felles forlangende fra gnr. 52, bnr. 1 og gnr. 53, bnr. 7 m.fl. slippes det i vekstsesongen tilstrekkelig vann i Slukelva til at behovet for jordvatning kan dekkes, dog ikke ut over vatning av eiendommens jord bruksareal med mer en "rotbløyte" pr. 14. dag, d.v.s. 30 mm i gjennomsnitt.

Skulle noen av partene ønske forandring i den

foran beskrevne ordning m.h.t. vannslipping, skal det tas opp forhandlinger om dette. - Skulle partene ikke bli enige, kan Østre Toten kommune likevel avstå fra å slippe vann som nevnt, dog ikke uten at nytt skjønn samtidig påstevnes for fastsettelse av eierens event. krav på erstatning.

Påstand og erstatning.

1. Erstatning for avlingstap	kr.	0,-
2. Erstatning for skade på fiske	kr.	0,-

Erstatningspostene 3 og 4 utgår.

Takst nr. A2 gnr. 53 bnr. 30, Nordås, eier Per Idar Vingebakken.

For dette takstnummer har ingen møtt og ingen krav er fremsatt.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A3 gnr. 53 bnr. 28, Sørås, eier Øyvind Olsen

For dette takstnummer har ingen møtt og ingen krav er fremsatt.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A4, gnr. 53 bnr. 5, Skål av Kjølseth Nordre, eier Ragnhild Skonhovdengen.

For dette takstnummer har ingen møtt og ingen krav er fremsatt.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A6, gnr. 35 bnr. 1 og 2, Alm Nedre, eier Ole Å. Aas.

For dette takstnummer har ingen møtt og ingen krav er fremsatt.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A7 gnr. 53 bnr. 3, Kjølseth Vestre, eier Ragnhild Grindstad.

For dette takstnummer har ingen møtt og ingen krav er fremsatt.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A8 gnr. 53 bnr. 8 og 29, Kjølsethsveen, eier Birger Aasen.

I tillegg til krav om erstatning for avlingstap og skade på fiske kreves det her også erstatning for fordyret vannforsyning.

Eiendommen har hatt sin vannforsyning både til husholdningsvann og vanning av jordene fra Slukelva. For flere år siden måtte imidlertid Aasen gå over til å få vann fra Skreia Vannverk fordi vannet angivelig var forurenset på grunn av kloakkutlipp fra pleiehjemmet ved Skjepsjøen. I brev fra Aasen til advokat Laessen mottatt 24.08.89 krever Aasen en erstatning for fordyret vannforsyning for husholdningsvann med kr. 100.000,-. I brev til advokat Follestad av 02.08.89 krever han for samme forhold kr. 50.000,- i erstatning. Retten kan ikke se at Aasen nå har krav på noen erstatning for at han siden omleggingen har fått vann fra Skreia Vannverk til husholdningsbruk.

Når det gjelder jordvatning uttaler han i nevnte brev til advokat Lassen at spørsmålet om jordvatning ikke er så vesentlig for hans vedkommende idet han regner med at det blir nok vann i elva til at han kan sette ned en trykkpumpe i en kulp. Retten er enig i dette.

Påstand og erstatning.

1. Erstatning for avlingstap	kr.	0,-
2. Erstatning for skade på fiske	kr.	0,-
3. Erstatning for fordyret vann- forsyning	kr.	0,-

Takst nr. A9, qnr. 53 bnr. 9, Helge Villum.

Spesiell skjønnsforutsetning:

Spørsmål om ulemper for vannforsyningen holdes utenfor skjønnet.

Ingen påstand om erstatning og ingen erstatning gis.

Takst nr. A10, qnr. 53 bnr. 11, Løseengen Østre, Gunnar Løseengen.

Spesielle skjønnsforutsetninger.

Saken heves idet eiendommen ikke er berørt.

Det er for denne eiendom påstått erstatning for avlingstap, skade på fiske og fordyret vannforsyning.

Retten finner etter dette at den ikke kan heve saken for dette takstnummer men må ta stilling til erstatningsspørsmålene.

Eiendommen grenser ikke til Slukelva men har hatt vannforsyning fra Slukelva over naboeiendommen - takst nr. A8. Det er et vilkår for å ha rett til å ta vann fra elva at eiendommen grenser til elva, jfr. vassdragslovens prgr. 14.

Angående avlingstap og skade på fiske vises til det som er sagt foran.

Påstand og erstatning.

1. Erstatning for avlingstap - tap av vatningsvann fra Slukelva	kr.	0,-
2. Erstatning for skade på fiske	kr.	0,-
3. Erstatning for fordyret vannforsyning	kr.	0,-

Takst A11, gnr. 59 bnr. 6, Elysveen, eier Nils Paulseth.

Ikke møtt og ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A12, gnr. 59 bnr. 10, Svenskerud 2, eier Arne Hveem.

Ikke møtt og ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A13, gnr. 37 bnr. 2, Sagplassen, eier Jenny Hansen.

Ikke møtt og ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A14, gnr. 37 bnr. 1, Grønen, eier Ole H. Ulerud.

Ulerud møtte under befaringen og ga uttrykk for at han ønsket at det fortsatt skulle være vann nok i elva til å vann dyrene. Erstatningskrav er ikke satt fram.

Retten peker på det som er sagt foran om minstevannføring

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A15 gnr. 37 bnr. 3, Grønen Skog, eier Dag Roar og Tore Lunder.

Ingen har møtt og ingen krav er framsatt,

Erstatning kr. 0,-

Se for øvrig takst nr. B4, side 91.

Takst nr. A16, gnr. 37 bnr. 4 og 12, eier Asmund Glemmestad.

Eiendommen grenser til Slukelva og det er framsatt krav om skade på fiske. Retten viser til det som er

sagt foran om fiske,

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A17, gnr. 52 bnr. 1, Dulsrud, eier Per Ulerud.

Spesiell skjønnsforutsetning som for A1.

Det er her fremsatt krav om erstatning for avlingstap og årlig erstatning for skade på fiske.

Angående disse påstander viser retten til det som er sagt foran, herunder den fastsatte minstevannføring og den spesielle skjønnsforutsetning om vann til "rotbløyte". Det gis således ikke erstatning for avlingstap og skade på fiske.

Videre er det påstatt erstatning for tapt mulighet til opprettelse av fiskerianlegg og erstatning for tapt vann til industrielt bruk.

Ulerud har ikke utarbeidet noen planer opprettelse av fiskerianlegg og heller ikke om utnyttelse av vann til industrielt bruk. Erstatningen for disse poster blir å sette til kr. 0,-.

Påstand og erstatning.

1. Erstatning for avlingstap	kr.	0,-
2. Årlig erstatning for skade på fiske	kr.	0,-
3. Erstatning for tapt mulighet til opprettelse av fiskerianlegg	kr.	0,-
4. Erstatning for vann til industrielt bruk	kr.	0,-

Takst nr. A18, gnr. 33 bnr. 7, Fossheim, Toten
bilopphuggeri v/Gunnar Alm.

Ikke møtt og ingen krav er fremsatt. Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A19, gnr. 53 bnr. 37, Strøm, eier Sverre
Skjelstad.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A20 gnr. 53 bnr 38, Stensvold, eier Frank
Beck.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A21, gnr 52 bnr. 3, Rindal, eier Knut Skau
Hansen.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A22, gnr. 53 bnr. 15, Elyveen, eier Edmund Stensli.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A23, gnr. 53 bnr. 36, Fredly, eier Lars Larsen.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A24, gnr. 53 bnr. 35, Bergvik, eier Marit Nyborg.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. A25, gnr. 53 bnr. 47 og 74, Bassenget I og II, eier Skreia Vannverk A/L.

Eieren har ikke krevet erstatning.

Erstatning kr. 0,-

3. Fritidseiendommene (hytter og setrer) og en boligeiendom.

Ekspropriasjonen fører med seg klausulering av eiendommene slik som nevnt i de alminnelige skjønnsforutsetninger foran. Klausuleringen kan inndeles i fire grupper:

(1) I hele Skjepsjøens nedbørsfelt er det forbudt

- å føre opp nybygg.
- drive utleie til andre enn slekt og venner.
- å bruke vannklosett hvor avløpet ikke er ført ut av nedbørsfeltet (eller til lukket tank).
- å slippe gråvann ut i Skjepsjøen eller dens tilførselsbekker.

(2) I hundremetersone fra Skjepsjøen er det forbudt

- å bygge på eksisterende hytter/setrer uten etter særskilt tillatelse.
- å gjenoppbygge etter brann uten etter særskilt tillatelse.

Erstatningsfastsettelsen for begge disse klausuler utsettes inntil brann oppstår eller påbygg måtte være aktuelt.

(3) I biodosone angitt på kart datert 12.07.82 er det forbudt

- å bruke hytter og hus uten at det er installert biologiske klosetter. Kommunen yter et tilskudd til hver eier med kr. 1.000,- + biodo.

(4) På Skjepsjøen er det forbud mot

- isfiske.

- gjødsling av sjøen til opphjelp av fiske.
- bading.
- motorferdsel bortsett fra løypepreparering og tømmertransport langs land.
- bruk av båt for andre enn de som disponerer bebygget tomt ved Skjepsjøen eller dens umiddelbare nærhet.

Retten skal så behandle spørsmål om hvilken betydning for erstatningene de respektive klausuleringer innebærer.

Når det gjelder gruppe (1) skal det bemerkes at disse restriksjoner neppe utløser erstatning. Det kan her nevnes at samtlige hytte- og setereiere langs Fiskelausen som bare rammes av disse restriksjoner ikke har satt fram noe krav om erstatning. Dette må sees på bakgrunn av at opprinnelig var de foreslåtte restriksjonene mye strengere og eierne er sannsynligvis tilfreds med at klausuleringene er blitt lempet på såpass meget som de er i forhold til de opprinnelige inngrep.

Retten fastsetter derfor ingen erstatning for disse eiendommer som under hovedforhandlingen er blitt benevnt som "Fiskelaus-kategori". For de øvrige takstnummer som befinner seg i samme faktiske situasjon finner retten ingen grunn til å fastsette noen erstatning.

For eiendommer i gruppe (2), det vil si innen hundremeterssonen fra Skjepsjøen, rammes disse også av forbud mot påbygg og gjenoppbygging etter brann uten særskilt tillatelse.

I følge de alminnelige skjønnsforutsetninger skal erstatningsfastsettelsen for disse klausuleringene utsettes til brann måtte ha skjedd eller påbygg måtte

være aktuelt for den enkelte eiendom.

Advokat Follestad har her anført at siden spørsmålet skal utsettes så oppstår det intet tap før tilfellet inntreffer. Advokat Schønsby er ikke enig i dette og anfører at forbudet mot gjenoppbygging og påbygg vil føre til at omsetningsverdien på eiendommene går ned med det samme forbudene innføres. En kjøper vil vurdere disse restriksjoner og vil ikke være villig til å betale så høy pris for eiendommene som han ville gjøre om restriksjonene ikke fantes.

Retten er enig i dette og finner at samtlige eiendommer som pålegges disse restriksjoner utløser erstatning og erstatningsbeløpene vil bli fastsatt senere under de respektive takstnummer.

For eiendommer i gruppe (3), nemlig innen biodosonen som angitt på kart 12.07.82 er det som nevnt gitt et tilskudd på kr. 1.000,- til hver eier. Dersom dette ikke skulle være utbetalt har vedkommende krav på beløpet. Biодо er også utlevert gratis og en slik biодо er opplyst å koste kr. 8. - 9.000,-. Forbudet har således medført at eiendommene har fått et tilskudd på ca. kr. 10.000,-. En rekke av eierne har installert biодо og enkelte har også benyttet anledningen samtidig til å foreta en viss utvidelse av hyttene. Under befaringen uttalte en rekke eiere seg om installeringen av biодо og de var fornøyd med dette tiltak.

Advokat Schønsby som representerer disse eiere har meddelt at det ikke settes frem noe krav i forbindelse med pålegget om biодо.

Retten fastsetter ingen særskilt erstatning i forbindelse med pålegg om biодо og gjør heller ikke fradrag i øvrige erstatningsbeløp for eventuel fordel ved installeringen.

Gruppe (4) angående forbudene på Skjepsjøen har forskjellig rettslig virkning for de ulike kategorier av eiere.

Når det gjelder gjødsling av sjøen til opphjelp av fiske har advokat Lassen anført at det må gis erstatning for dette. Det innebærer nemlig et forbud mot å rotenonbehandle vannet for å drepe all fisken og deretter sette inn ørret i Skjepsjøen. Advokat Schønsby har opplyst at hytteeierne som er det store flertallet av berørte er fornøyd med den fisken som er og noe krav er ikke framsatt.

Det har ikke vært noen planer om å rotenonbehandle og gjødsle vannet og retten finner at det ikke er grunnlag for å gi noen erstatning for dette.

Når det gjelder isfiske skal bemerkes at det foreligger få opplysninger om slikt fiske bortsett fra at det må en av almenningene ble opplyst at det tidligere om årene ble drevet isfiskekonkurranser. Disse ble forbudt vistnok etter pålegg fra helsemyndighetene. Dette må ses på bakgrunn av at vannet i Skjepsjøen ble benyttet av Skreia Vannverk til drikkevann. Det er rettens oppfatning at isfiske av hytteeierne har vært utøvd i meget begrenset grad.

Det er bare eiere som har eiendomstomt som grenser til Skjepsjøen som antas å ha beskyttet rett til fiske. Andre som utøver isfiske utøver allemannsrett, og denne antas ikke å være gjenstand for erstatning.

Tap av isfiske antas å føre til en viss verdireduksjon for de eiere som har eiendomstomt til Skjepsjøen. Det tas hensyn til dette ved fastsettelse av erstatningene.

Når det gjelder forbudet mot bading må det skilles mellom de eiere som har eiendomstomt som grenser til Skjepsjøen og de øvrige eiere.

De eiere som har eiendomstomt som grenser til Skjepsjøen har strandrett og denne rett innebærer at de har rett til å bade i sjøen på egen eiendom. Et forbud mot bading antas for disse eiendommer å føre med seg en viss verdireduksjon.

For de øvrige eiere, nemlig de som eier hytter på festetomter eller eiendomstomter som ikke grenser til Skjepsjøen er deres rett til bading regulert i friluftslovens prgr. 8 og vassdragslovens prgr. 12. Retten til bading er her en allemannsrett. For inngrep ved ekspropriasjon i en allemannsrett kan det etter rettspraksis ikke gis erstatning med mindre særlige grunner foreligger i tilknytning til rettens opprinnelse og/eller karakter, jfr. dommer i Rt. 1977 s. 267 (særlig s. 271) og 1972 s. 292 (særlig s. 297) og 1969 s. 1220.

For eiere av disse eiendommer gis det således ingen erstatning for forbud mot bading.

Forbudet mot motorferdsel av alle slag på Skjepsjøen bortsett fra løypepreparering og tømmertransport langs land har ikke vært gjenstand for særskilt drøftelse under hovedforhandlingen. Det er heller ikke vært fremsatt noen særskilte krav i denne forbindelse og retten kan ikke se at dette forbud utløser noen erstatning.

Når det gjelder forbudet mot bruk av båt for andre enn de som disponerer bebygget tomt ved Skjepsjøen eller dens umiddelbare nærhet har det ikke kommet fram noen særlige opplysninger om dette forbud bortsett fra at advokat Lassen har anført at virkningen av forbudet er at det fører til hindret bruk av garnfiske. Det er ikke gitt noen særlige opplysninger om garnfiske i sjøen og eventuelle fangster og retten antar at dette inngrepet neppe utløser erstatningsplikt.

På bakgrunn av det som her er nevnt når det gjelder de enkelte restriksjoner vil retten ta for seg erstatningsspørsmålene for hver enkelt eiendom og nevne den gruppe av restriksjoner som gjelder for vedkommende eiendom.

Det er her tilstrekkelig for de respektive takstnummer å vise til hvilke av gruppene eiendommen tilhører, jfr. gruppeinndelingen foran s. 42 og 43.

Takst nr. C1, gnr. 37 bnr. 17, eier Solveig og Arne Mørken.

Eiendommen tilhører kun gruppe (1) - den såkalte "Fiskelaus-kategorien", og det gis ingen erstatning for denne eiendom.

Erstatning

0,-

Takst nr. C1A, gnr. 37 bnr. 18, eier Gunlaug Solhaug Hille.

Takstnummeret består av en hytte med eiendomstomt grensende til Skjepsjøen og berøres derfor av alle klausuleringene vedrørende fritidseiendommene - gruppe (1) - (4).

Retten antar at det alvorligste inngrepet er forbudet mot gjenoppbygging etter brann og utvidelse. Videre oppstår et tap på grunn av tapt rett til bading og isfiske.

Retten finner at klausuleringene medfører en verdireduksjon som påstått og fastsetter denne skjønnsmessig til kr. 22.000,-.

Erstatning: 22.000,-

Takst C2, gnr. 53 bnr. 69, eier Johs. Markeng.

Spesiell skjønnsforutsetning:

Saken heves, idet eiendommen ikke berøres
(ligger utenfor/nedenfor nedbørsfeltet).

Saken blir etter dette å heve.

Takst nr. C3, gnr. 37 bnr. 4, eier: Kåre Glemmestads
dødsbo.

Eiendommen består av en eiendomstomt på ca. 10 dekar
grensende til Skjepsjøen med to hytter. Eiendommen
berøres av samtlige klausuleringer som gjelder for
fritidseiendommer jfr. det som er sagt under takst nr.
C1A.

Uavhengig av vannverket ville det ikke blitt tillatt å
oppføre bygg i en sone på 75 meter fra Skjepsjøen.
Videre grenser tomten til veien og i et belte på 20
meter fra veiens midte ville det heller ikke blitt
tillatt å føre opp bygg.

Gjenstående areal blir så lite at det neppe er egnet
til hyttebygg. Retten er kommet til at eieren ikke
kunne påregne å få bygge flere hytter på tomten selv
om ekspropriasjonen ikke hadde kommet og det gis
således ingen erstatning for tapte
utbyggingsmuligheter.

Erstatning.

1. Verdiforringelse	17.000,-
2. Tapte utbyggingsmuligheter	0,-

Takst nr. 03A, gnr. 37 bnr. 6, eier Oddveig Gryte, Ase Tømta og Elisabeth Tømta Jansen.

Eiendomstomt til sjøen på 1364 kvadratmeter med påstående hytte og uthus. Det går en kraftledning over tomte.

På samme måte som forrige takstnummer er denne eiendom undergitt alle restriksjoner. Det er lagt ned påstand om verdireduksjon og retten fastsetter denne til kr. 20.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon	kr. 20.000,-
----------------	--------------

Takst nr. 03B, gnr. 37 bnr. 25, eier Kåre Glemmestads dødebo.

Eiendommen består av en tomt på 8226 kvadratmeter grensende til sjøen med hytte og uthus. Den rammes av samtlige restriksjoner slik som takstnummeret foran.

Også for dette takstnummer er det lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse og tapte utbyggingsmuligheter.

Angående verdiforringelsen viser retten til det som er sagt foran og fastsetter denne til kr. 22.000,-.

Når det gjelder tapte utbyggingsmuligheter gjelder her det samme som for forrige taksnummer nemlig at det uavhengig av ekspropriasjonen ikke ville blitt tillatt å føre opp bygg 75 meter fra sjøen og 20 meter fra veiens midtlinje. Det gjenstående areal blir så smalt at det neppe er egnet for utbygging.

Erstatning.

1. Verdiforringelse	kr. 22.000,-
2. Tapte utbyggingsmuligheter	kr. 0,-

Takst nr. C4, gnr. 37 bnr. 11 Thule II, eier Siri P. Hole og Ane Brit Ødegaard.

Ubebygget eiendomstomt på ca. 7 dekar grensende til Skjepsjøen i ca. 25 meters lengde.

Det er her lagt ned påstand om erstatning for verdinedgang og tapt utbyggingsmulighet.

Eiendommen er som nevnt ubebygget og retten finner ikke at restriksjonene fører med seg en verdinedgang. Det kunne neppe blitt adgang til å bygge hytte innen en sone på 75 meter fra Skjepsjøen og 20 meter fra veien. Det gjenstående belte på ca. 20 meter antas å gi tomt til en hytte. Vannverksrestriksjonene fører med seg at det ikke blir adgang til å bygge hytta og erstatning for denne tapte mulighet settes til kr. 10.000,-.

Erstatning.

1. Verdinedgang	kr. 0,-
2. Tapt utbyggingsmulighet	kr. 10.000,-

Takst nr. D26, qnr. 37 bnr. 7, Thule I. eier Ingjerd Hole.

Eiendomstomt på ca. 7 dekar grensende til Skjepsjøen bebygget med hytte og uthus.

På samme måte som foregående takstnummer blir denne eiendom undergitt alle restriksjoner for fritidseiendommer.

Det er lagt ned påstand om erstatning for verdinedgang og tapt utbyggingsmulighet.

Retten fastsetter verdinedgangen til kr. 30.000,-.

Det foreligger muligheter for at en tomt kan bli bebygget med hytte. Dersom dette imidlertid blir gjort antar retten at det vil føre til verdinedgang for resten av eiendommen, en verdinedgang som svarer til tapet ved ikke å få bygget en hytte til. Erstatning for tapt utbyggingsmulighet settes derfor til kr. 0,-.

Erstatning.

1. Verdinedgang	kr.	30.000,-
2. Tapt utbyggingsmulighet	kr.	0,-

Takst nr. C4A, qnr. 37 bnr. 10, eier Johannes Sørum.

Eiendommen består av en eiendomstomt på 4659 kvadratmeter med hytte og den ligger ca. 300 meter fra sjøen. Den tilhører gruppe (1), (3) og (4). Den ligger således utenfor 100-meterssonen med forbud mot påbygg og gjenoppbygging.

Det er nedlagt påstand om erstatning for verdiforringelse. Retten antar at eiendommen ikke blir gjenstand for verdiforringelse jfr. det som generelt er sagt foran om fritidseiendommene s. 40 flg.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C5, gnr. 37 bnr. 5 og 9, Totenåsen pleiehjem v/Oppland Fylke.

Spesiell skjønnsforutsetning:

Saken heves, idet skjønnsbegjæringen trekkes tilbake.

Takst nr. C6, gnr. 37 bnr. 20, eier Astrid Bråten.

Spesiell skjønnsforutsetning:

1. ØTK sørger for at avløpet fra vannklosett og gråvann blir innrettet tilfredsstillende.
2. Utleie er tillatt.

Eiendommen er en eiendomstomt på ca. 4,5 dekar grensende til Skjepsjøen bebygget med en enebolig ca. 50 meter fra sjøen.

Eiendommen rammes av alle restriksjoner og tilhører for så vidt samtlige fire grupper som er nevnt foran.

Det er lagt ned påstand om verdireduksjon og retten fastsetter denne til kr. 25.000,-.

Erstatning:

Verdireduksjon kr. 25.000,-

Takst nr. C7, feste nr. 1 i alm.lodd nr. 3, eier Karsten Alm.

På festetomten er oppført en hytte på ca. 50 kvadratmeter.

I følge festekontrakten gir festet ingen rettigheter utenom tomta og det er adgang til å bygge bare en hytte på tomta. Hytteeiendommen kan bare overdras sammen med gårdsbruket i bygda eller til en almenningsberettiget. Det er mulig at det senere vil bli lempet noe på reglene om overføring. Som nevnt foran gis det ingen erstatning for forbud mot isfiske og bading. Restriksjonene om forbud mot gjenoppbygging etter brann og påbygg antas å føre til verdireduksjon.

Det er påstått erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 15.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon kr. 15.000,-

Takst nr. C7A, feste nr. 2 i lodd nr. 3, eiere Marie Helene og Alf Sollid.

Festetomten ligger ved Skjepsjøen og er bebygget med en hytte.

For denne eiendom gjelder samme forhold som nevnt under takst nr. C7.

Det er påstått erstatning for verdireduksjon og denne

settes til kr. 13.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon kr. 13.000,-

Takst nr. C7B, feste nr. 3 i lodd nr. 3, eier Anders Lundhagen.

Festetomt som ligger mellom Skjepsjøen og veien og rammes av alle restriksjoner. Eiendommen er bebygget med en hytte og ett uthus.

For denne eiendom gjelder de samme forhold som er nevnt for takst nr. C7 og C7A.

Det er nedlagt påstand om verdireduksjon og denne settes til kr. 7.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon kr. 7.000,-

Takst nr. C7C, feste nr. 4 i lodd nr. 3, eier Ola Stenseth.

Festetomten som ligger mellom Skjepsjøen og veien er bebygget med en hytte og et uthus. For denne eiendom gjelder det samme som for takst nr. C7A. Det er påstått erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 7.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon kr. 7.000,-

Takst nr. C7D, feste nr. 5 i lodd nr. 3, eier Per Idar Vingebakken.

Festetomten er bebygget med en gammel hytte og et gammelt uthus og den ligger ved Skjepsjøen.

For denne eiendom gjelder de samme forhold som eiendommen foran og verdireduksjonen fastsettes til kr. 3.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon	kr.	3.000,-
----------------	-----	---------

Takst nr. C7E, feste nr. 6 i lodd nr. 3, eier Hans Gårder.

Festetomten er bebygget med en hytte og et uthus og ligger ved Skjepsjøen. For denne eiendom gjelder de samme forhold som for forrige eiendom og erstatningen for verdireduksjonen settes til kr. 12.000,-.

Erstatning.

Verdireduksjon	kr.	12.000,-
----------------	-----	----------

Takst nr. C8, qnr. 37 bnr. 8 og 13, eiere Dagmar Muus Sæther og Magne Midthus.

Eiendommen består av to eiendomstomter. En tomt ca. 300 meter fra sjøen bebygget med hytte og en tomt ved sjøen.

Tomta ved sjøen rammes av alle restriksjonene mens hytteeiendommen tilhører gruppe 1 og 4, idet den ligger utenfor 100-meterssonen og tilhører det som foran er benevnt "Fiskelaus-kategori". Det gis således ingen erstatning for verdiforringelse av hytteeiendommen.

Tomta ved sjøen antas å ha strandrett og dermed bade- og fiskerett. Tap av bade- og fiskeretten settes til kr. 5.000,-.

Erstatning. kr. 5.000,-

Takst nr. C9, gnr. 37 bnr. 21, eier Arne Lindstad.

Eiendommen består av en ubebygget tomt på ca. 1 dekar grensende til Skjepsjøen. Det går en høyspentledning over tomten. Den ligger innen 75-meters grensen fra sjøen og kunne ikke påregnes å bli bebygget selv om ekspropriasjonen ikke hadde kommet. Det gis således ingen erstatning for verdireduksjon eller tapt utbygging.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C10, feste nr. 1 i lodd nr. 4, eier Berit Lindereud.

Festetomten ligger utenfor biodosonen men innenfor hundremeterssonen og tilhører således gruppe (1), (2) og (4). Restriksjonene om påbygg og gjenoppbygging etter brann gjelder for denne eiendom.

Det er nedlagt påstand om verdiforringelse og denne

settes til kr. 3.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 3.000,-

Takst nr. C11, feste nr. 2 i lodd nr. 4, eier Torolf Buskom (festekontrakten er utstedt til Johannes Skoglund).

For denne eiendom gjelder de samme forhold som for takst nr. C10 og verdiforringelsen fastsettes til kr. 3.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 3.000,-

Takst nr. C12, feste nr. 3 i lodd nr. 4, eier Bjørn E. Øveraasen.

Eiendommen ligger utenfor biodosonen og hundremeterssonen og tilhører således gruppe (1) og (4). Eiendommen hører således til den såkalte "Fiskelauskategorien". Det gis ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C13, feste nr. 4 i lodd nr. 4, eiere Borghild og Hans Wangen.

Hytteeiendommen ligger utenfor biidosonen og hundremeterssonen og står i samme stilling som takst nr. C11, det vil si at den tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategorien". Det gis således ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C14, feste nr. 7 i lodd nr. 3, eier Kåre Lund.

Hytteeiendommen ligger ved Skjepsjøen og tilhører alle de fire foran nevnte gruppene. Den står således i samme rettslige stilling som taket nr. C7 og C7A.

Den er nedlagt påstand om verdiforringelse og denne settes til kr. 6.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 6.000,-

Takst nr. C14A, feste nr. 8 i lodd nr. 3, eier Petra Ohrvik, 6611 Furugrenda.

Hytteeiendommen ligger ved Skjepsjøen og står rettslig i samme stilling som takst nr. C14. Det er lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 10.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 10.000,-

Takst nr. C14B, feste nr. 2 i lodd nr. 3, eier Johan Solberg.

Hytteeiendommen ligger ved sjøen og rammes av alle restriksjoner for fritidseiendommer og står således i samme rettslige stilling som takst nr. C14. Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og denne settes til kr. 9.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	9.000,-
------------------	-----	---------

Takst nr. C15, feste nr. 5 i lodd nr. 4, eier Mads Myrvang.

Hytteeiendomme ligger ovenfor veien langs Skjepsjøen, innenfor hundremetersbelte men utenfor biodsonen. Den rammes av alle restriksjoner med unntak av kravet om biodo.

Det er lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 9.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	9.000,-
------------------	-----	---------

Takst nr. C16, gnr. 38 bnr. 9, eier Trygve Johansens dødebo v/Nils Johansen.

Eiendommen består av en eiendomstomt på ca. 1 dekar bebygget med hytte og lekestue og ligger utenfor biidosonen og hundremeterssonen. Eiendommen tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategori" og det gis ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C17, gnr. 38 bnr. 7, eier Thora Sveen.

Eiendommen består av en eiendomstomt på ca. 2 dekar bebygget med hytte og et gammelt uthus. Den ligger utenfor begge sonene og står i samme rettslige stilling som foregående takstnummer, det vil si at den tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategori". Det gis således ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C18, feste nr. 6 i lodd nr. 4, eier Kåre Bjerkek.

Eiendommen ligger utenfor begge sonene og står i samme rettslige stilling som foregående takstnummer. Det gis ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C19, Buskebakkseter i lodd nr. 3, eier Svein Erik Rognlien.

Spesiell skjønnsforutsetning:

De alminnelige skjønnsforutsetninger III gjelder/ gjøres gjeldende, jfr. også IV, 2. ledd. (Det her nevnte er en presisering for en del takstnummer. Takstnummer som klart ligger innenfor hundremetersbeltet fra Skjepsjøen er dette ikke tatt med.)

Eiendommen rammes således av alle restriksjonene i forbindelse med skjønnet. Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og denne settes til kr. 13.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	13.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C20, reg. nr. 12 i lodd nr. 4, eier Eldbjørg Fagerholm.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen står således i samme rettslige stilling som foregående takstnummer og det er påstått verdiforringelse som settes til kr. 3.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	3.000,-
------------------	-----	---------

Takst nr. 21, reg. nr. 13 i lodd nr. 4, eier Knut Moe.

Spesiell skjønnsforutsetning som takst nr. C19.

Eiendommen står i samme rettslige stilling som dette

Eiendommen består av en eiendomstomt på ca. 1,5 dekar i Krokbekkområdet ca. 30 meter fra Skjepsjøen. Den er bebygget med en hytte og et uthus. Eiendommen antas ikke å ha strandrett, herunder bade- og fiskerett.

Det er påstått erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 12.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	12.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C25, gnr. 38 bnr. 21, eier S. Åslund.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen rammes av alle restriksjoner. Den har ikke strandrett og således ikke bade- og fiskerett i Skjepsjøen.

Det er påstått erstatning for verdiforringelse og denne fastsettes til kr. 14.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	14.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C26, gnr. 38 bnr. 26, eier Inger Borgen.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen er en eiendomstomt i Krokbekkområdet og grenser ikke til sjøen. Den antas således ikke å ha bade- og fiskerett i Skjepsjøen.

Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 14.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	14.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C27, feste nr. 13 i lodd nr. 3, eier Arne Spanien.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen ligger i Krokbekkområdet og rammes av alle restriksjoner. Eiendommen har ikke bade- og fiskerett. Eiendommen er bebygget med en liten hytte av dårlig standard og et verdiløst uthus. Det er påstått verdiforringelse og erstatningen fastsettes til kr. 1.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	1.000,-
------------------	-----	---------

Takst nr. C28, feste under gnr. 38, eier Per Solstad.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen ligger i Krokbekkområdet og rammes av

Follestads prosesskrift av 11.08.89 (dok. 48 s. 2 og 3), nemlig

- a. At det kan påregnes at man kan fortsette med arrangementer, skirenn, orienteringsløp m.v. på klubbnivå
- b. At man ikke kan påregne tillatelse til arrangementer hvor det kan være aktuelt med forlegning av personell/deltakere utenfor bebyggelsen på Torsetra, altså med noen form for organisert leirslagning i nedbørsfeltet.

Eiendommen har tidligere vært seter og ble deretter brukt av de almenningsberettigede til innkvarteringssted. Eiendommen leies ut til Østre Toten Skilag som driver kafevirksomhet, men skilaget har vistnok vedlikeholdet av eiendommen.

Det er lagt ned slik

Fåstand:

1. Erstatning for utgifter til installasjon av camodo. Det er ikke betalt tilskudd fra kommunen for denne post.
2. Erstatning for de øvrige nødvendige installasjoner.
3. Erstatning for ordning av avløpsforholdene for gråvann.
4. Erstatning for redusert verdi som serverings- og overnattingssted.
5. Erstatning for utkjøring av toalettavfall - årlig erstatning.

Retten forutsetter at kommunen dekker utgiftene ved innkjøp av camodo samtidig gir de vanlig tilskudd på kr. 1.000,-. Disse ytelser holdes derfor utenfor skjønnet.

I tillegg til dette antar retten at lodd nr. 4 har krav på å få dekket utgifter til installasjon av camodoen. Østre Toten Skilag har foretatt installasjon og har anslått utgiftene til kr. 14.350,- eks. moms. Retten fastsetter erstatningen for installasjonen til kr. 10.000,-. Når det gjelder påstand 2, 3 og 5 angående utgifter til installasjon av toaletter m.v. skal det bemerkes av camodoen ikke tilfredsstilte Torsetras utvidede behov. Almenningen valgt derfor å installere to toaletter og dusj. Tidligere kommuneingeniør Hennestad har opplyst at grunnen på Torsetra ikke egnet seg for infiltrasjon fra toalettanlegg. Det ble derfor påkrevet med lukket tank. Dette er foranstaltninger som er kommet uavhengig av restriksjonene vedrørende det nye vannverk. Retten finner derfor at det ikke kan gis noen erstatning vedrørende postene 2, 3 og 5.

Når det gjelder påstand 4 om redusert verdi som serverings- og overnattingssted har dette sin bakgrunn i de alminnelige skjønnsforutsetninger III 1F hvor det heter at stevnearrangementer og organisert leirslagning, herunder militærøvelser, uten tillatelse av kommunilegen i Østre Toten er forbudt.

Retten antar at disse virksomheter heller ikke ville ha blitt tillatt uavhengig av inngrepet på grunn av at Skjepsjøen ble nyttet til drikkevann før klausuleringen. Det gis derfor ingen erstatning for post 4.

Erstatning.

1. Erstatning for utgifter til installasjon av camodo	kr. 10.000,-
2. Erstatning for øvrige nødvendige installasjoner	kr. 0,-
3. Erstatning for ordning av avløpsforholdene for gråvann	kr. 0,-
4. Erstatning for redusert verdi som serverings- og overnattingssted	kr. 0,-

5. Erstatning for utkjøring av toa-
lettavfall kr. 0,-

Taket nr. C31, gnr. 309 bnr. 1, Torsetra Nedre, eier
Toten almennings lodd nr. 3.

Spesielle skjønnsforutsetninger:

1. Som for C30
2. ØTK besørger at kloakk fra vannklosetter blir
bortført til lukket tank og at eksisterende
toaletter blir skiftet til vannbesparende toa-
letter.
3. ØTK dekker utgiftene til bortkjøring av avfall
fra lukket tank.

For øvrig gjelder forutsetningene som er inntatt i
advokat Follestads prosesskrift av 11.08.89(dok 48)
side 3 angående arrangementer m.v., nemlig

- a. At det kan påregnes at man kan fortsette med
arrangementer, skirenn, orienteringsløp m.v.
på klubbnivå.
- b. At man ikke kan påregne tillatelse til arran-
gementer hvor det kan være aktuelt med forleg-
ning av personell/deltakere utenfor bebyggel-
sen på Torsetra, altså med noen form for or-
ganisert leirslagning i nedbørsfeltet.

Torsetra Nedre er en gammel seter som senere er blitt
brukt til samme formål som nevnt for C30.

For denne eiendom er tidligere påstander om erstatning
falt bort og det gjenstår en påstand om erstatning,
nemlig

Erstatning for redusert verdi som serverings- og

overnattingssted.

Retten viser til det som er sagt foran under forrige taksten angående denne erstatningspost og finner at Torsetra Nedre her står i samme stilling og erstatningen blir å fastsette til kr. 0,-.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C32, feste nr. 21 i lodd 4, eier Hjørdis Håkenstad.

Festetomten er bebygget med en hytte og et uthus og ligger utenfor hundremetersbeltet men innenfor biosonen. Eiendommen tilhører etter dette den såkalte "Fiskelaus-kategori" og det gis ingen erstatning.

Erstatning. kr. 0,-

Takst nr. C33, reg.nr. 32 i lodd nr. 4, eier Per A. Hveem.

Seterhytte i almenningen. Eiendommen står i samme rettslige stilling som takst nr. C32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C34, seter under gnr. 69 bnr. 2, eier Synnøve Johnsen.

Eiendommen står i samme rettslige stilling som takst nr. 32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C35, req. nr. 37 i lodd nr. 4, eier Berghjot Starum.

Eiendommen er en seterhytte i almenningen og den står i samme rettslige stilling som takst nr. 32. Det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C35A, req. nr. 35 i lodd nr. 4, eier Oddbjørn Raddum.

Seterhytte i lodd nr. 4. Eiendommen står i samme stilling som takst nr. C32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C36, req. nr. 34 i lodd nr. 4, eier Hans Faraas.

Seter i lodd nr. 4. Eiendommen står rettslig i samme stilling som takst nr. 32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C37, req.nr. 36 i lodd nr. 4, eier Asbjørn Starum.

Seterhytte i lodd 4. Eiendommen står i samme rettslige stilling som takst nr. 32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C38, req. nr. 33 i lodd nr. 4, eier Torsetra seterlag v/Hans Faraas.

Gammel fellesseter som står i samme stilling som takst nr. 32 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C39, gnr. 38 bnr. 19 og req.nr. 14 i lodd nr. 4, eier Sigrid Briskerud.

Eiendommen består av en hytte og et uthus på en eiendomstomt som er utskilt av gnr. 38 "Borgen". Det er rettssak mellom lodd nr. 4 og Viktor Borgen angående tomten, idet almenningen påstår at tomten tilhører almenningen. Det er lagt ned påstand om verdiforringelse. Eiendommen ligger utenfor sonene og tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategori", og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C40, gnr. 38 bnr. 17, eier Mary Christoffersen.

Eiendommen ligger utenfor sonene. Eieren har angivelig en avtale med Wiktor Borgen om rett til bading. Retten antar at eiendommen står i samme rettslige situasjon som forrige takstnummer og det gis ingen erstatning for verdiforringelse og heller ikke erstatning for en angivelig avtalt baderett.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C41, feste under gnr. 38 Borgen, eier Nils Faarlund.

Eiendommen ligger utenfor sonene og tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategori". Som for takst nr. C39 blir det ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C42, gnr. 38 bnr. 5, eier Ragneby Skole.

Eiendommen er en eiendomstomt som grenser til Skjepsjøen på ca. 1,5 dekar. På eiendommen er oppført hytte, garasje, uthus og utedo.

Eiendommen rammes av alle restriksjoner ved inngrepet. Eiendommen nyttes som feriested for Ragneby Skole og har i 2. etasje i hytten 26 sengeplasser. Retten antar at tap av baderett her har større betydning enn for de øvrige takstnummer. Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og denne fastsettes til kr. 20.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 20.000,-

Takst nr. C43, seter til Malerhaugen i lodd nr. 3, eier Aage Hveen.

Eiendommen består av et gammelt seterhus og et uthus.

Eiendommen ligger utenfor hundremetersonen men innenfor biodosonen. Den hører således til gruppe (1), (3) og (4). Som for de øvrige eiendommer i samme rettslige stilling gis det heller ikke her erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. C44, feste nr. 11 i lodd nr. 3, eier Erling Engerøen.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

For denne eiendom gjøres de alminnelige skjønnsforutsetninger III gjeldende hvorav de viktigste restriksjoner er forbud mot påbygg og oppføring etter brann. Eiendommen ligger innenfor biodosonen. Eiendommen har ikke strandlinje og således ikke fiskerett og baderett som er gjenstand for erstatning.

Det er lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse og denne settes til kr. 7.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 7.000,-

Takst nr. C45, gnr. 38 bnr. 14, eier Marit Hansen.

Eiendommen består av en eiendometomt på 2292 kvadratmeter grensende til Skjepsjøen og bebygget med en hytte, et anneks og et uthus. Eiendommen ligger ved Krokbecken og rammes av alle restriksjoner som gjelder for fritidseiendommer. Eiendommen antas å ha strandrett og herunder bade- og fiskerett. Som for de øvrige eiendommer antas klausuleringen om forbud mot påbygg og gjenoppbygging å være av størst betydning.

Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og retten fastsetter denne til kr. 25.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	25.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C46, bnr. 38 gnr. 11, Hauglia, eier Arne Mikkelsborg.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19. Det vil si at den rammes bl.a. av forbud mot påbygg og gjenoppbygging. Eiendommen som ligger i biososonen grenser ikke til Skjepsjøen.

Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og retten fastsetter denne til kr. 14.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	14.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C47, gnr. 38 bnr. 8, Evjuba, eier Astrid Nereng.

Eiendommen er en eiendomstomt på ca. 1 dekar grensende til sjøen inntil Krokbecken. Den er bebygget med en hytte og et båthus. Eiendommen rammes av alle restriksjoner for fritidseiendommer. Den antas å ha strandrett og således bade- og fiskerett.

Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og retten fastsetter denne til kr. 10.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	10.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C48 er det samme som takst nr. C28.

Takst nr. C49, feste nr. 12 i lodd nr. 3, eier Kjell Nikkerud.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

Eiendommen som ligger i Krokbekkområdet rammes av alle restriksjoner og tilhører således gruppene (1) - (4). Som festetomt antas eiendommen ikke å ha bade- og fiskerett i Skjepsjøen.

Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og denne fastsettes til kr. 10.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	10.000,-.
------------------	-----	-----------

Takst nr. C50, feste nr. 10 i lodd nr. 3, eier Per Willhelm Johannessen.

Spesiell skjønnsforutsetning som for takst nr. C19.

På eiendommen som ligger i Krokbekkområdet er det oppført en hytte og et uthus. Den står i samme rettslige stilling som foregående takstnummer. Det er påstått verdiforringelse og denne fastsettes til kr. 8.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	8.000,-
------------------	-----	---------

Takst nr. C51, qnr. 39 bnr. 14, Holohytten, eier Nina Hveem Karlsen.

Eiendommen er en tidligere seter, eiendomstomt på ca. 1,5 dekar grensede til Skjepsjøen bebygget med et seterhus og et verdiløst uthus. Eiendommen rammes av alle restriksjoner og antas å ha bade- og fiskerett.

Det er lagt ned påstand om verdiforringelse og denne settes til kr. 12.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	12.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. C52, feste nr. ? i lodd nr. 4, eier Martinus Gjerlaug.

Eiendommen består av en ny hytte på festet grunn. Det kan ikke sees at festet er tinglyst. Eiendommen ligger

innenfor biodsonen, men utenfor hundremeterssonen. Eiendommen tilhører således gruppe (1), (3) og (4). Som nevnt foran for eiendommer i samme situasjon antas inngrepet ikke å føre til verdinedgang. Det er lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse men det gis ingen slik erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D1, feste nr. 71 i lodd nr. 4, eier Eva Glæserud.

Festetomten som ligger ved Rønningstjernet er bebygget med en mindre hytte og et lite uthus. Den ligger utenfor biodsonen og hundremeterssonen og tilhører "Fiskelaus-kategori". Det er lagt ned påstand om erstatning for verdiforringelse, men retten antar at det ikke foreligger noen verdiforringelse på grunn av inngrepet.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D2, feste nr. 72 i lodd nr. 4, eier Granly Stiftelse.

Eiendommen består av en hytte og et uthus. Eiendommen er i samme rettslige situasjon som takstnummer D1 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D3, feste nr. 73 i lodd nr. 4, eier Rakel Olstad.

Eiendommen består av en hytte og et uthus og er i samme rettslige stilling som takst nr. D1. Det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D4, feste nr. 86 i lodd nr. 4, eier Roar Granholt.

Eiendommen har en hytte og et uthus og befinner seg i samme rettslige stilling som takst nr. D1 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D5, feste nr. 87 i lodd nr. 4, eier Ola Elverhøy.

Eiendommen har en hytte og et uthus og står i samme rettslige stilling som takst nr. D1. Det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D6, hytte i lodd nr. 5, eier Olav Stensli.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Det er ikke fremmet krav for noen av eiendommen ved Fiskelausen og retten viser til det som er sagt foran i skjønnet om den såkalte "Fiskelaus-kategori".

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. DZ, hytte i lodd nr. 5, eier Odd Svellet.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D8, hytte i lodd nr. 5, eier Henry Hoel.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D9, hytte i lodd nr. 5, eier Guttorm Løvstad.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D10, hytte i lodd nr. 5, eier Margrethe Ulsrud.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D11, hytte i lodd nr. 5, eier Bjørn Vingebakken.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D12, hytte i lodd nr. 5, eier Rolf Stensli.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D13, hytte i lodd nr. 5, eier Finn Gjøvert.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D14, feste nr. 62 i lodd nr. 5, eier Knut Skjøllås.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D15, seterhytte i lodd nr. 5, eier Fredrik H. Ellingsen.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D16, reg. nr. 246 i lodd nr. 4, eier Irene Skau.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D17, reg.nr. 247 i lodd nr. 4, eier Henning Steen v/Reidar Steen.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D18, reg. nr. 248 i lodd nr. 4, eier Alf Gunnar Løvstad.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D19, hytte i lodd nr. 5, eier Odd Hermanruds
dødsbo v/Annie Hermanrud.

Eiendommen ligger ved Fiskelausen. Som takst nr. D6.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D20, reg.nr. 261 i almenningslodd nr 4, eier
Halvor Gjestvang.

Tidligere seter, nå hytte i Sytterlia. Eiendommen ligger utenfor biodsonen og hundremeterssonen og tilhører den såkalte "Fiskelaus-kategori" og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D21, feste nr. 262 i lodd nr. 4, eier Ragnar
Hølstad.

Eiendommen befinner seg i samme situasjon som takst nr. D20 og det gis ingen erstatning.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D22, feste nr. 263 i lodd nr. 4, eier Elling
Ulfsten.

Som takst nr. D20.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D23, feste nr. 264 i lodd nr. 4, eier
Sytterlia Seterørend v/Dag Rognstad.

Som takst nr. D20.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D24, feste nr. 265 i lodd nr. 4, eier
Olaf Fodstad.

Som takst nr. D20.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D25, req.nr. 266 i lodd nr. 4, eier Espen
Ghile Raddum.

Som takst nr. D20.

Erstatning kr. 0,-

Takst nr. D26 er behandlet etter takst nr. C4 side 49.

Takst nr. D27, qnr. 73 bnr. 30, eier Jorun Carlsen.

Eiendomstomt ved Skjepsjøen bebygget med hytte.

Eiendommen ligger innenfor biodsonen og hundremeterssonen og rammes av samtlige klausuleringer. Eiendommen antas å ha bade- og fiskerett.

Det er nedlagt påstand om verdiforringelse og denne settes til kr. 18.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	18.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. D28, gnr. 38 bnr. 2, eier Eva Orvan Bakken.

Eiendommen omfatter en eiendomstomt på ca. 4,2 dekar grensende til Skjepsjøen. Den er bebygget med en tidligere gammel kafe dårlig vedlikeholdt. Videre er det et meget gammelt uthus på eiendommen.

Den rammes av samtlige klausuleringer. Eiendommen antas å ha bade- og fiskerett. Den ligger innen 75-meters beltet fra Skjepsjøen og det kunne ikke her påregnes å reise nybygg.

Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 10.000,-.

Erstatning

Verdiforringelse	kr.	10.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. D29, gnr. 38 bnr. 3, eier Gerd Prestesæter.

Eiendomstomt som ligger inntil Skjepsjøen og er bebygget med hytte og uthus. Eiendommen antas å ha

bade- og fiskerett. Den er rammet av samtlige klausuleringer for fritidseiendommer. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 25.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	25.000,-
------------------	-----	----------

Takst D30, gnr. 38 bnr. 4, Nordli, eier Roar Narum.

Eiendometomt som er ca. 2,5 dekar tomt til Skjepsjøen med fiske- og baderett. På eiendommen er det oppført en hytte, et uthus og en garasje med utedo. Eiendommen befinner seg i samme rettslige stilling som takst nr. D29. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 15.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	15.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. D31, gnr. 38 bnr. 12, Fredli, eier Johan Holsten.

Eiendommen består av en tomt på ca. 3 dekar grensende til Skjepsjøen bebygget med hytte, uthus og båthus. Eiendommen befinner seg i samme rettslige stilling som takst nr. D29. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 25.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse	kr.	25.000,-
------------------	-----	----------

Takst nr. D32, gnr. 73 bnr. 37, Valhall, eier Øystein Schønsby.

Eiendommen består av en tomt på ca. 1 dekar grensende til Skjepsjøen, bebygget med en hytte og et uthus. Den befinner seg rettslig i samme situasjon som takst nr. D29. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 7.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 7.000,-

Takst nr. D33, gnr. 73 bnr. 26, eier Anne Fernille Schønsby, Elisabeth Christiansen og Aonete Schønsby v/sistnevnte.

Eiendommen er en eiendomstomt til Skjepsjøen på ca. 2 dekar bebygget med hytte og biode. Eiendommen befinner seg i samme rettslige situasjon som takst nr. D29. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 12.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 12.000,-

Takst nr. D34, gnr. 38 bnr. 6, eier Johanne Marie Garstad.

Eiendommen består av ca. fem dekar grensende til sjøen bebygget med hytte, uthus, båthus og garasje. Eiendommen befinner seg i samme rettslige situasjon som takst nr. D29. Det er påstått verdiforringelse og denne settes til kr. 20.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 20.000,-

Taket nr. D35, qnr. 38 bnr. 20, eiere Ingrid Anne og Per Solem.

Spesiell skjønneforutsetning som for taket nr. C19.

Eiendommen består av en eiendomstomt på ca. 4 dekar grensende til Skjepsjøen med bade- og fiskerett. Den er bebygget med en hytte og garasje. Den rammes av samtlige klausuleringer. Det er påstått verdinedgang og denne settes til kr. 25.000,-.

Erstatning.

Verdiforringelse kr. 25.000,-

4. Skogeiendommer - klausulering m.v.

Retten går så over til å behandle skogeiendommene, nemlig takst nr. B1 -7. Sistnevnte er et mindre gårdsbruk.

For takst nr. B1 - B3, nemlig Toten almennings lodd nr. 3, 4 og 5 har advokat Lassen lagt ned følgende

P å s t a n d :

1. Erstatning for utilstrekkelig sprøyting og gjødsling av skog.
2. Erstatning for hindret sprøyting av tømmer-velter.

3. Erstatning for hindret salg og/eller bortfeste av hyttetomter.
4. Erstatning for skade på fiske.

Advokat Follestad har i det vesentlige anført at gjødslingsforbudet er lempet på slik at de nødvendige gjødslinger er tillatt. For øvrig har det aldri vært gjødslet i almenningene. Sprøyting av tømmervelter er det ikke opplyst at det er behov for. Her må for øvrig skogeierene innrette seg slik at tømmeret i nedslagsfeltet tas ut først for å unngå skade.

Advokat Lassen har anført at skjønnsretten får ta stilling til om klausuleringene angående gjødsling og sprøyting medfører tap for grunneierene.

Retten skal bemerke at ifølge skjønnsforutsetningene tillates skoggjødsling inntil en gang hvert 8. år på samme areal men slik at det hvert år ikke gjødsles mer enn 1000 dekar i nedbørsfeltet.

Skjønnsforutsetningene er satt opp etter at kommunen inviterte til møte med SIFF og de berørte skogeierene for å komme fram til en akseptabel løsning. Skjønnsforutsetningene er det resultat som de fremmøtte ble enige om var tilfredsstillende.

Som underlag for påstanden har Toten almennings lodd nr. 3 lagt fram en beregning av erstatningskrav fordi almenningen ikke får redusere gjødslingsintervallet fra 8 til 6 år. Kravet er på kr. 233.330,-.

Retten finner at det å gjødsle inntil 1000 dekar årlig er så rikelig i forhold til aktuelt og framtidig behov at denne restriksjonen ikke gir grunnlag for erstatning.

Når det gjelder vurderingen om påstanden om økonomisk tap ved ikke å kunne gjødsle hvert 6. år, sitter

retten inne med den ferskeste og mest relevante kunnskapen på området som er tilgjengelig i Norge og Sverige. Det norske skogfirmaet som kanskje driver mest med ungskoggjødsling er A/S Stangeskovene, Lierfoss. Firmaet foredler eget sagtømmer og gjødsler ut fra samme begrunnelse som lodd 3. Firmaet har i flere år brukt 8 års gjødslingsintervall og bruker dette fortsatt. Det støtter seg til norske og svenske forskningsresultater både når det gjelder biologien og økonomien i gjødslingen. Den mest omfattende norske publikasjonen om skogkultur og økonomi er Skogbrukets Kursinstituttts hefte "Nytte/kostnadsforhold for investeringer i skogkultur" 1985. I dette heftet er det også brukt 8 års intervall.

Enkelte svenske firmaer har brukt kortere intervaller med begrunnelse at det bør gjødsles før gjødslingseffekten er helt opphørt. Svenske forskere som nå er de som er mest ajour med gjødslingsforsøk i norden har kommet til at det lønner seg å øke intervalleret. Det er bedre økonomi å bruke sparte penger fra lengre gjødslingsintervall til heller å gjødsle marginale gjødslingsfelt som ikke er prioritert for gjødsling. Det foreligger en tilstrekkelig dokumentasjon på at 8 års gjødslingsintervall er minst like lønnsomt som 6 år selv med den målsettingen Toten almennings lodd nr. 3 har.

Til det framlagte regnestykket er det å bemerke at retten er uenig både når det gjelder forutsetninger og i prinsippene for den økonomiske beregning uten at retten vil kommentere dette nærmere.

Skjønnsforutsetningene tillater bruk av plantevernmiddelet Glyfosat (med handelsnavnet Roundup) mot uønsket vegetasjon på foryngelsesfeltene i skogen.

Påstand om erstatning for utilstrekkelig sprøyting går på om det kan bli aktuelt med et annet plantevernsmiddel senere.

Til dette skal retten bemerke at et plantevernsmiddel godkjennes bare for fem år om gangen. Hvis det dukker

opp et bedre og enda mer miljøvennlig middel, vil Glyfosat kunne bli erstattet med et slikt. Ut fra intensjonene for SIFFs godkjenning av Glyfosat i nedslagsfeltet er det grunn til å anta at et eventuelt plantevernmiddel som måtte erstatte Glyfosat også vil bli godkjent. Ellers kan ikke retten ta i betraktning spekulasjoner om hva som kan skje langt inne i framtiden. Retten bemerker at nektet skogsprøyting med andre midler enn Glyfosat ikke gir grunnlag for erstatning.

På grunn av at den enkelte eiendom antagelig vil bli gjødslet bare hvert 8. år vil det være behov for koordinering for ikke å overstige tillatt gjødslingsareal. Dette vil kreve noe arbeid i form av koordineringsmøte og varsling om gjødsling. Slikt merarbeid er relativt lite påvirket at gjødslingsomfanget på den enkelte eiendom og vurderes som en fast kostnad som påløper med noen års mellomrom. Retten har vurdert ulempererstatningen til en engangserstatning på kr. 5.000,- for hvert av takstnummerne B1, B2, B3, B4, B5 og B6.

I skogbruket forekommer det at tømmerlunner som må ligge lenge ut over sommeren blir sprøytet. Årsaken er dels at det skal forhindre oppformering av skadeinsekter og dels forhindre kvalitetstap på tømmer som følge av at insekter borer seg inn i veden. Det aktuelle sprøytemiddel inneholder Lindan - et stoff som av miljømessige årsaker bør brukes minst mulig.

Det er lagt ned påstand om at almenningene vil lide økonomisk tap som følge av kvalitetsreduksjon på sagtømmer som må ligge ut over sommeren før det kan kjøres vekk. Ved sprøyting av tømmeret vil det ikke oppstå slik kvalitetsreduksjon.

Toten almenning lodd nr. 3 har beregnet et erstatningskrav på kr. 106.000,- fordi det ikke tillates sprøytet tømmervelter. Bakgrunnen er at det er planlagt taubanedrift av 11.000 kubikkmeter som skal drives ut i samme sesong og at 4.000 kubikkmeter vil måtte ligge så lenge at kvaliteten blir redusert.

Til dette skal retten bemerke at skogeiere har en aktsomhetsplikt når det gjelder miljøhensyn som blandt annet innebærer at de må anstrenge seg for å unngå sprøyting med Lindan. Med en så begrenset andel av almenningene som ligger i nedslagsfeltet er det gode muligheter for å tilpasse skogsdriften slik at tømmer-sprøyting i nedslagsfeltet kan unngås. Praksis hittil har vist at dette ikke er noe problem.

Når det gjelder planene om taubanedrift må det bemerkes at det er helt unødvendig å drive ut 11.000 kubikkmeter i samme sesong. Ut fra almenningenes målsetting om stabil sysselsetting og tømmer-tilgang skulle en slik konsentrert drift med innleid utstyr og mannskap heller være å betrakte som en ulempe. Faglig sett vil en taubanedrift på 2- 3.000 kubikkmeter pr. år være fullstendig forsvarlig. Dette innebærer at anslagsvis 15% av sagtømmeret fra en årsavvirkning kommer fra en slik drift. Ut i fra plikt og muligheter for tilpasning vil det være enkelt å prioritere utkjøring av dette virket.

På bakgrunn av disse vurderinger finner retten at det ikke er grunnlag for erstatning for en nektet sprøyting av tømmerlunner.

Når det gjelder spørsmål om hindret salg og/eller bortfeste av hyttetomter har advokat Follestad i det vesentlige anført at salg eller bortfeste av hyttetomter neppe ville ha blitt tillatt selv om ekspropriasjonen ikke hadde kommet. Lodd nr. 4 har i brev av 04.09.76 til Skreia Vannverk A/L bundet seg til ikke å legge ut tomter i nedslagsfeltet. For øvrig plikter grunneierne og tilpasse seg. Almenningene har andre store arealer som kan nyttes til hyttebebyggelse.

Planen fra lodd nr. 4 om utlegging av 18 hyttetomter er sendt inn til bygningsrådet 30. april 1987 altså etter at ekspropriasjonssøknaden er sendt inn.

Advokat Lassen har i hovedtrekk anført at nevnte brev av 04.09.76 bygger på den forutsetning at det ble en

bindende ordning den gangen. Brevet er skrevet til Skreia Vannverk og kan ikke påberopes av kommunen i dag og det refererer seg til en helt annen plan.

Hytteplanen i brevet av 30.04.87 er sendt inn før ekspropriasjonstillatelsen ble gitt.

Når det gjelder spørsmålet om det ville blitt tillatt å bygge hytter må man være oppmerksom på at bygningsrådet har muligheter for å gi dispensasjon og det henvises her til dom i Rt. 1975 s. 1041. Nevnte hytteplan dreier seg om 13 hytter i nedslagsfeltet og 5 utenfor dette.

Retten skal bemerke at den finner det tvilsomt om det ville ha blitt gitt tillatelse til å bygge hytter i nedslagsfeltet selv om ekspropriasjonen ikke hadde kommet. Generalplanen ville forventlig ha satt forbud mot dette. Imidlertid vil ikke retten avgjøre saken på dette grunnlag og heller ikke på det grunnlag at lodd nr. 4 muligens i nevnte brev til Skreia Vannverk har bundet seg til ikke å legge ut tomter i nedslagsfeltet.

En grunneier som er gjenstand for ekspropriasjon plikter å tilpasse seg slik at skadevirkningene blir minst mulige. Almenningene har så store områder utenfor nedslagsfeltet at retten finner at de har mulighet for å tilpasse seg uten å lide tap. Det gis derfor ikke erstatning for hindret salg og/eller bortfeste av hyttetomter i nedslagsfeltet.

Når det gjelder skade på fiske ved at isfiske blir forbudt på Skjepsjøen viser retten til det som er sagt foran om fiske. Almenningene har ikke påvist at de har hatt noen økonomisk fordel av isfiske på Skjepsjøen og retten kan ikke se at det er grunnlag for å gi erstatning for dette forbud.

Etter dette fastsetter retten følgende erstatninger:

Takst nr. B1, B2 og B3 - Toten almennings lodd nr. 3, 4 og 5.

1. Erstatning for utilstrekkelig sprøyting og gjødsling av skog, til hver	kr.	5.000,-
2. Erstatning for hindret sprøyting av tømmervelter	kr.	0,-
3. Erstatning for hindret salg og/eller bortfeste av hytte-tomter	kr.	0,-
4. Erstatning for skade på fiske	kr.	0,-

Takst nr. B4, qnr. 37 bnr. 3, Grønen Skog, eier Dag Roar og Tor Lunder.

Det er ikke satt fram krav om erstatning for dette takstnummer men retten finner som nevnt at det bør gis en erstatning på kr. 5.000,- for planlegging i forbindelse med gjødsling.

Erstatning for utilstrekkelig sprøyting og gjødsling	kr.	5.000,-
--	-----	---------

Takst nr. B5, qnr. 73 bnr. 3, Holomarken Skogstykke, eier Randi Kopperstad Evenrud.

Også for dette takstnummer gis en erstatning på kr. 5.000,- som foran nevnt.

I tillegg er det satt fram krav om erstatning for redusert verdi av skogshusvær/hytte. Hytta ligger utenfor hundremeterssonen og biodosonen og tilhører den såkalte "Fiskelauskategori" og det gis ingen erstatning.

1. Erstatning for utilstrekkelig gjødsling og sprøyting av skog	kr.	5.000,-
2. Erstatning for redusert verdi av skogshusvær/hytte	kr.	0,-

Takst nr. 56, qnr. 73 bnr. 2, Holømarken, eier Else og Finn Frost og Kari Hveem.

Eiendommen består av skog og seter (hytte) ved Skjepsjøen. Det er satt fram påstand om verdireduksjon av hytta.

Retten fastsetter som nevnt foran erstatning for planlegging av gjødsling av skog til kr. 5.000,-.

Når det gjelder hytta rammes denne av samtlige klausuleringer og inngrepene fører til verdireduksjon som settes til kr. 14.000,-.

1. Erstatning for gjødsling av skog	kr.	5.000,-
2. Verdireduksjon av hytte	kr.	14.000,-

Takst nr. 87, qnr. 38 bnr. 1, eier Wiktor Borgen.

Spesiell skjønnesforutsetning:

Dyrket mark kan gjødsles i h.t. vanlige regler.

Eiendommen består av et gardsbruk på ca. 125 dekar

hvorav 22 dekar er dyrket og 8 dekar dyrkbart. 50 dekar står under vann.

Eieren av eiendommen har fått utbetalt fra Kvernum Bruk kr. 50,- pr. år i erstatning for at arealer har vært lagt under vann på grunn av regulering av Skjepsjøen. Det har vært opprinnelig satt fram krav om erstatning for neddemningen. Advokat Follestad er inneforstått med at kommunen har overtatt de forpliktelser som hviler på Kvernum Bruk ved denne avtale. Erstatningsbeløpet vil bli indeksregulert og omgjort til en årlig erstatning og utbetalt av kommunen. Dette spørsmålet holdes derfor utenfor skjønnet.

På grunn av den spesielle skjønnsforutsetning om gjødsling er kravet om erstatning for avlingstap frafalt.

Bebyggelsen ligger utenfor hundremeterssonen og utenfor biodosonen. Eiendommen påføres tap ved tapt baderett og tap på grunn av nektet isfiske. Erstatningen fastsettes skjønnsmessig til kr. 3.000,-.

Erstatning	kr.	3.000,-
------------	-----	---------

III.

SAKSOMKOSTNINGER OG SLUTNING.

Advokat Lassen har sendt inn følgende arbeidsoppgave:

Konsesjonsbehandlingen:

Grunneiermøte, gjennomgåelse av konsesjonssøknaden, uttalelse til søknaden og diverse korrespondanse

3 dager.

Skjønnnet:

Forberedende arbeid på kontoret	10 dager.
Grunneiermøte og forhåndsbefering	2 dager.
Rettsdager	6 dager.
Reisedager	2 dager.
Etterfølgende arbeid med utsendelse og kommentering av skjønnet og grunneiermøte	
24 dager a kr. 4.000,-	kr. 96.000,-
Utlegg til bruk av egen bil, diett- og oppholdeutgifter	kr. 4.000,-
Tekniske bistand - Faktura av august 1989 fra Hydrologiservice A/S	<u>kr. 25.766,-</u>
Samlet salærkrav	<u>kr. 125.766,-</u>

Advokat Follestad har under hovedforhandlingen og i prosesskrift av 05.09. d.å. protestert mot nødvendigheten av utgifter til hydrologisk bistand som er oppgitt til kr. 25.766,-.

Videre har han anmodet om at retten vurderer nødvendigheten av advokat Lassens forberedende arbeid på kontoret med 10 dager, arbeid som kommer i tillegg til at advokat Lassen har gjennomgått konsesjonssøknaden med bilag og i tillegg til grunneiermøter og forhåndsbeferinger. Han uttaler at han antar at noe av denne tid også har gått med til engasjement og gjennomgåelse i anledning av Hydrologiservice A/S's arbeid.

Retten finner under noen tvil at det arbeid som Hydrologiservice A/S har utført har vært til nytte for skjønnet og godkjenner omkostningene. Skjønnnet har vært omfattende og retten godtar advokat Lassens arbeidsoppgave.

Videre har advokat Lassen satt fram krav angående omkostninger for lodd nr. 4. Oppgaven stiller seg slik:

Salær til advokat Oppegaard	kr.	1.925,-
Servering og leie av lokale - to møter	kr.	2.500,-
Godtgjøring til styremed-		

lemmenes:

ett kveldsmøte med fem mann a kr. 165,-	kr.	825,-
ett helgedagsmøte fem mann med kr. 550,-	kr.	2.750,-
skjønnsbefaring 9 dager a kr. 550,-	kr.	<u>4.950,-</u>
I alt	kr.	<u>12.950,-</u>

Videre har lodd nr. 4 opplyst at de har hatt utgifter før ekspropriasjonssøknaden med kr. 7.000,- til møtevirksomhet.

Det er noe uklart hva lodd nr. 3 har krevet i forbindelse med omkostninger. I brev av 22.08.89 er det lagt ved en oppgave angående møtevirksomhet, utgifter til advokat Oppegaard med kr. 500,- + 1.550,- og kr. 300,- til advokat Buttingsrud, i alt i advokathjelp kr. 2.350,-.

For lodd nr. 5 kan det ikke sees å ha innkommet opplysninger angående omkostninger.

Ekspropriatene antas ikke å ha krav på dekning av egne omkostninger i forbindelse med selve ekspropriasjonssøknaden og heller ikke å få dekket egne omkostninger når det gjelder deltakelsen i skjønnet. Retten godkjenner imidlertid utgiftene til advokat.

Almenningsloddene har vært representert under befaringen og dette har vært til nytte for skjønnsretten. Retten fastsetter derfor en godtgjørelse på kr. 8.000,- til hver av de tre almenningssloddene for deltakelse i skjønnet.

Etter dette tilkjennes lodd nr. 3 kr. 10.350,-, lodd nr. 4 kr. 9.925,- og lodd nr. 5 kr. 8.000,-.

Advokat Schønseby har sendt inn følgende omkostningsoppgave:

1. Arbeid

- a) Rettsmeter og befaringer :
Forberedende møte Stange skole 13.des. 1988, befering 22.-26 mai d.å.
og prosedyre 29.- 31.aug., tilsammen 9 dager.
- b) Korrespondanse og prosesskrifter
17 brev, endel sendt alle parter og 3 prosesskrift er notert.
Gjennomgang av innkommende prosesskrift, tils 2 dager.
- c) Forberedende arbeid ellers 1 dag.
- d) Møte med endel av hytteeierne, delvis forhåndsbefering, telefoner
til og fra parter, tilsammen 1 og en halv dag.
- e) Reisetid
Andenes - Toten og retur ved møtet 13.des.1988 og samme tur
for beferingen, tils. 1 og en halv dag
Ved prosedyren hadde jeg bosatt meg på Toten.
- f) Beregnet tid for kommentar til skjønnet og konferanse med endel
av grunneierne, 1 dag.

Arbeid tilsammen 16 dager.

2. Utlegg

- a) Reiseutgifter
To ganger flyreise fra Andenes. Minipris begge ganger, tils.kr.2.800,-.
- b) Fotografier og lysbilder, ifølge regn fra Lena Foto kr.5.565,-
kopi vedlagt.
- c) Porto, 310 brev ut, inkl. rettsboken med dom kr.1.000,-
- d) Telefon anslått kr. 500,-

Utlegg tilsammen

kr.9.865,-

3. Godtgjørelse til tillitsmann

Fru Ingrid Solem som sekretar i Hytteforeningen fulgte med oss en dag under beferingen som kjentmann. Jeg har beregnet at hun kan kreve kr. 500,- for dette.

For mitt arbeide beregner jeg et salær på kr. 4.000,- pr. dag slik som nå antas å være vanlig ved skjønn.

Jeg ber således om at disse omkostninger erstattes meg av eksproprianten etter skjønnslovens § 54.

Det totale beløp fremkommer slik:

Arbeid 16 dager a kr. 4.000,-	kr. 64.000,-
Utlegg på kontoret	kr. 9.865,-
Godtgjørelse tillitsmann	<u>kr. 500,-</u>
Tilsammen	<u>kr. 74.365,-</u>

Advokat Follestad har intet å bemerke til denne omkostningsoppgave og den legges til grunn.

Eieren av takst nr. C24, Walter Rynning har engasjert advokat i forbindelse med ekspropriasjonssaken. Justisdepartementet har i brev av 09.10.87 i medhold av ordregningslovens prgr. 15 pålagt kommunen å betale utgiftene til advokat Stein Erik Stinessen med kr. 6.139,30. I tillegg har advokat Stinessen sendt inn regning for 1987 med kr. 3.098,20, til sammen kr. 9.238,50.

Advokat Follestad har lagt ned påstand om at Walter Rynning tilpliktet å tilbakebetale kommunen beløpet.

I følge Justisdepartementets brev heter det at avgjørelsen om saksomkostninger ikke er bindende for skjønnsretten ved et eventuelt etterfølgende skjønn.

Justisdepartementet har pekt på at det ikke er rimelig å foreta noen reduksjon i saksomkostningen ut fra det syn at Rynning burde ha benyttet samme advokat som de øvrige hytteeiere i området når disse er organisert i hytteeierforening og også vurderer ekspropriasjonssaken anderledes enn ham.

Retten er ikke enig i dette. Rynning har ikke befunnet seg i noen spesiell situasjon som tilsier at han burde engasjere egen advokat. Advokatbistand for hytteeierne blir kommunen pålagt å dekke som nevnt foran og Rynning har fått advokatbistand under skjønnet ved advokat Schønby.

Retten finner at Rynning bør tilbakebetale beløpet til kommunen.

Skjønnsmennenes godtgjørelse fastsettes i egen rettsbok.

Skjønnnet er enstemmig.

S l u t n i n g :

1. For takst nr. C2, Johs. Markeng og C5, Toten Pleiehjem v/Oppland fylke heves saken.
2. Erstatninger for de øvrige saksøkte fastsettes under henvisning til refererte alminnelige og spesielle skjønnsforutsetninger, de nedlagte påstander og rettens bemerkninger slik som anført foran under II.
3. Av erstatningsbeløpet betales rente med 12 -tolv- prosent p.a. fra skjønnet iverksettes til oppgjør finner sted.
4. Østre Toten Kommune v/ordføreren pålegges innen 2 -to- uker fra forkynnelsen av dette skjønn å betale saksomkostninger til de saksøkte med
  - 4.1. Advokat Knut Lassen kr. 125.766,-
-etthundreogtjuefemtusensyvhundreogsekstiseks-
  - 4.2. Advokat Øistein Schønsby kr. 74.365,-
-syttifiretusentrehundreogsekstifem-
  - 4.3. Toten almennings lodd nr. 3 kr. 10.350,-
-titusentrehundreogfemti-

- 4.4. Toten slømnings lodd nr. 4 kr.
9.925,- -nitusennihundreogtjuefem-.
- 4.5. Toten slømnings lodd- nr. 5 kr.
8.000,- -åttetusen-.

5. Taket nr. 024 valter Rynning tilpliktes å be-
tale til Østre Toten Kommune kr. 9.238,50
-nitusentohundreogtrettitiåtte 50/100- innen 2
-to- uker fra forkynnelsen.

Skjønnen blir å forkynne for prosessfullmektigene og
for de takstnummer som ikke har prosessfullmektig.

Retten hevet.

Kåre Gåsvatn

Kåre Gåsvatn
Sorenskriver

Hans Kr. Dahl
Hans Kr. Dahl

Sigurd Ile
Sigurd Ile

Hans Bjaanes
Hans Bjaanes

Gustav Sollien
Gustav Sollien

SALÆRFESTSETTELSE

FOR

SKJØNNSMENNENE I SAK NR. 10/1988 B: ØSTRE TOTEN KOMMUNE V/ORD-
FØREREN - DIV. GRUNNEIERE OG RETTIGHETSHAVERE I ØSTRE TOTEN
KOMMUNE.

Skjønsmennene er oppnevnt etter forslag fra partene.

Skjønnen har vært omfattende og komplisert. Skjønsmennene med varamannen har sammenlagt gjort tjeneste i 14 dager i rettsmøter og skjønnskonferanser og i tillegg til dette har skjønsmennene hatt betydelig forarbeide på grunn av de omfattende dokumenter som har vært utsendt i saken.

Salæret er fastsatt til kr. 1.200,- pr. dag.

Deres salær inklusive reise- og diettutgifter fastsettes slik:

1. Tdl. Fylkesagronom Hans Kr. Dahl, Gjøvik:
kr. 18.616,-, hvorav reise og diett utgjør kr. 1.816,-
(skatt trekkes med kr. 5.880,-).
2. Gardbruker Sigurd Ile, Øyer:
kr. 24.107,40, hvorav for reise kr. 7.307,40
(skatt trekkes med kr. 8.400,-)
3. Fylkesskogmester Hans Bjaanes, Gjøvik:
kr. 18.633,75, hvorav reise- og diett kr. 1.833,75
(skatt trekkes med kr. 10.080,-).
4. Byggmester Gustav Sollien, Vardal:
kr. 19.921,20, hvorav reise- og diett kr. 3.121,20
(skatt trekkes med kr. 5.040,-).

5. Gardbruker Asbjørn Kleiven, Eina(fast varamann):
kr. 19.885,-, hvorav for reise- og diett kr. 3.085,-
(skatt trekkes med kr. 6.720,-).

Toten herredsrett, Gjøvik, 30. oktober 1989

Kåre Gåsvatn

Kåre Gåsvatn

Sorenskriver